

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra teologické etiky a spirituální teologie

Martina Víšková

Potrat z racionálního hlediska

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Libor Ovečka, Th.D.

Praha 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Hradci Králové dne 14.6.2018

Martina Víšková

Bibliografická citace

Potrat z racionálního hlediska [rukopis].: Diplomová práce / Martina Víšková; vedoucí práce: PhDr. Libor Ovečka, Th.D. Praha, 2018 79 s.

Anotace

Diplomová práce „Potrat z racionálního hlediska“ se pokouší objasnit potrat z racionálního hlediska. Náboženské hledisko nebylo hlavním tématem práce, ale práce ho neopomíjí a je mu věnována samostatná kapitola. Snaží se najít odpověď na otázku: Je možné považovat potrat za morální, a pokud ano, za jakých podmínek? Práce se pokouší objasnit různé pohledy na potrat jak v České republice, tak v zahraničí. Kromě toho se také zabývá lékařským hlediskem i různými druhy a způsoby potratu. Snaží se poukázat i na historický vývoj názoru na potrat a najít základy tohoto problému. Snahou je poukázat nejen na morální aspekty, ale i na pocity žen podstupujících potrat a různé následky, které mohou nastat. Závažnou kapitolou je postabortivní syndrom, který ale není přijat jako lékařská diagnóza spojená s psychologickými následky potratu. Práci doplňuje krátký dotazník poukazující na názory a zkušenosti některých žen.

Klíčová slova

potrat, druhy potratu, postabortivní syndrom, nechtěné děti, spor o status embrya

Abstract

The Diploma thesis „The rational aspect of abort“ try to clarification rational aspect of abort. However a religious viewpoint is not the main topic of this thesis, author doesn't leave it out and one separate chapter of this work is dedicated to it. Author endeavours to find an answer whether it is possible to consider an abort to be ethical and in what conditions. The thesis is trying to explain various aspects of abort in Czech Republic as well as abroad, it is also following a medical view-point and various executive methods of abortions. There is an aspiration to refer to the historical advancement of abort opinion and to resolve an origin of this problem. Disposition of this work is to disclose not only the moral aspects but also the feelings of the woman experiencing an abort including after-effects on her. The important chapter there is the postabortal syndrome which is not accepted as a medical diagnosis associated with psychological effects of abort. There is a short questionnaire inserted in the thesis which refers to some women's opinions and experiences.

Keywords

abortion, sorts of abortion, abortion and mental health, unwanted children, the dispute over the status of the embryo

Počet znaků: 136 974 znaků

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu své práce PhDr. Liborovi Ovečkovi, Th.D. za odborné vedení, rady a trpělivost při konzultacích s mou diplomovou prací. Jeho ochoty při vedení mé práce si velice vážím.

Děkuji také své mamince, která mě po celou dobu studií podporovala. Také bych jí ráda poděkovala za pečlivou kontrolu textu a rady, při formulování vět tak, aby vznikla celistvá práce.

Také bych chtěla poděkovat ženám, které se zapojily do mého malého výzkumu.

Obsah

Úvod.....	7
1. Vývoj názorů na potrat	9
2. Náboženské hledisko	16
2.1. Pohled na potrat v církevních dokumentech.....	20
3. Potrat ve statistice	21
4. Kdy začíná život?.....	23
5. Potrat.....	27
5.1. Samovolný potrat	29
5.2. Zamlklý potrat.....	30
5.3. Mimoděložní těhotenství	31
6. Hnutí „pro life“ a „pro choice“	32
6.1. Hnutí pro život	32
6.2. Hnutí pro volbu.....	33
7. Potrat z lékařského hlediska	35
7.1. Miniinterrupce	35
7.2. Chemický potrat.....	35
7.3. Chirurgický potrat.....	36
8. Ospravedlnění potratu.....	37
9. Potrat z pohledu žen.....	39
10. Proč se žena rozhodne pro potrat?	41
10.1. Finanční důvody	41
10.2. Partnerské důvody.....	42
10.3. Zdravotní důvody.....	43
10.4. Nezralost nebo pozdní věk.....	44
10.5. Nemateřskost	44
10.6. Adopce jako řešení?.....	45
11. Muži a interrupce	46
12. Nechtěné děti a následky	48
13. Postabortivní syndrom	51
14. Potrat v jiných státech.....	55
14.1. Potrat v Polsku	55
14.2. Potrat v Německu.....	56
14.3. Potrat v Itálii	56
14.4. Potrat ve Velké Británii	56
14.5. Potrat v Irsku.....	57
14.6. Potrat na Maltě.....	57
14.7. Potrat v Norsku	58
14.8. Potrat v USA.....	58
14.9. Potrat a Evropská unie	59
15. Výzkum.....	60
Závěr	64
Seznam použitých zkratk	68
Seznam literatury	69
Přílohy.....	75
Příloha 1: Hippokratova přísaha	75
Příloha 2: Potraty, 1984–2016	76
Příloha 3: Počet umělých potratů v letech 2000–2016 podle věku žen	77
Příloha 4: Dotazník s odpověďmi vybraných žen.....	78

Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat tématem potratu. V dnešní době se jedná o celkem běžný a dostupný zákrok, který však stále provází řada diskuzí. Moje práce se bude zabývat potratem nejen z morálního hlediska, ale řekněme i z rozumového. Cílem práce není objasňovat potrat z hlediska náboženského, ale přesto ho nelze opomenout. Náboženství v minulosti ovlivňovalo celou společnost a je tedy nedílnou součástí názorů na různá témata. Křesťanství přišlo s úplným zákazem potratů a po dlouhou dobu se stalo základem morálky nejen pro naši společnost. V České republice už v dnešní době nehraje náboženství tak velkou roli jako v Polsku nebo v Itálii. V různých zemích se názory na potrat liší a situaci ve vybraných zemích se budu také věnovat.

Potrat je diskutabilním tématem především proto, že nedokážeme určit, kdy vlastně začíná život. Tuto otázku stále provází spousta diskuzí a názorů, které se výrazně liší. Zatímco jeden názor zastává ten pohled, že je již plod osobou od spojení vajíčka a spermie, jiný názor je genetický, kdy se za lidskou osobu může považovat až od vývoje mozkových buněk. Podle dalšího názoru se plod stává lidskou osobou až po narození. Tento problém je rozsáhlý a pravděpodobně nikdy nedokážeme přesně tento problém objasnit.

Ve své práci se budu snažit najít odpověď na otázku, zda je potrat morální. Případně, za jakých podmínek bychom mohli potrat považovat za oprávněné rozhodnutí. Důvodů pro potrat může být několik a u každé ženy je individuální jak důvod, tak i následky. Má práce se chce věnovat nejen morálním hlediskům a snaze ospravedlnit potrat, ale také psychickým následkům u žen, které se rozhodnou potrat podstoupit. Umělý potrat je hlavním tématem práce, ale velmi častý je i samovolný a zamlklý potrat, který může mít pro ženy stejné následky jako umělý. I přesto je pro mou práci stěžejním tématem pouze umělý potrat.

Velmi ožehavým tématem je také téma nechtěných dětí. Spousta žen je donucena, ať už okolím nebo členy Hnutí pro život k ponechání si dítěte. Toto dítě pak nemusí přijmout s láskou a nemusí ho mít dostatečně ráda. Toto téma je velmi důkladně zpracováno a podloženo i výzkumem.

Do své práce jsem zapojila také malý výzkum, který se bude snažit dokreslit názor vybraných žen, které potrat samy podstoupily. Snahou dotazníku bylo zjistit názory žen po potratu, a jak se s tím vyrovnaly. Počet získaných respondentek byl sice malý, přesto je částečným přispěním pro mou diplomovou práci. Nízký počet respondentek přisuzuji

i citlivosti tématu, o kterém mnoho žen nerado mluví. Do přílohy jsem doplnila celé znění dotazníku i ty nejzajímavější odpovědi žen, které se výzkumu zúčastnily.

Snaha o vysvětlení důvodů, proč mohou chtít ženy potrat, se prolíná celou prací. Pro lepší a ucelenou představu o samotném potratu jsem doplnila také lékařské hledisko, tedy způsob jakým je potrat prováděn, stejně jako náboženské, které je nedílnou součástí tohoto tématu. Pohled z racionálního hlediska se budu snažit udržet především v názorech odborníků, kteří se tématu věnují, ale i všeobecným názorem, který si můžeme přečíst v novinách nebo vyslechnout v debatě mladých žen.

1. Vývoj názorů na potrat

Interrupce není novodobou záležitostí, naopak v různých podobách existuje velice dlouho. Staré praktiky potratu byly především různé bylinné prostředky, koupele i invazivní zásahy do těla. Již ve starém Egyptě znali různé antikoncepční a potratové metody.¹ Ve starověkém Řecku, pro udržení stabilních sociálních a ekonomických podmínek, byl potrat doporučován k regulaci populace. Již Platón ženám doporučoval potrat, pokud jim bylo nad 40 let. Aristoteles zase viděl potrat jako způsob regulace početnosti rodiny a také ho doporučoval. Hippokrates byl sice proti potratům, ale ne v případech, kdy mohlo těhotenství ohrozit a poškodit zdraví ženy. V té době byly pro potrat používány primitivní nástroje a riziko zdravotních následků pro ženy bylo vysoké. Pokud byl potrat nevyhnutelný, doporučoval násilné cviky, které měly vést k potratu.² Potrat byl vždy riskantním zákrokem se zdravím, a někdy i životem, ženy. Proto se už v Hippokratově přísaze³ setkáme s ustanovením, že se potraty provádět nesmějí. Toto ustanovení mělo zabránit rizikům při potratu a mělo ochránit zdraví ženy.⁴ Ve starém Římě žádné zákazy potratů neexistovaly. Po dobu trvání impéria převažoval názor, že plod je součástí ženského těla a může být na její žádost odstraněn.⁵ Postupem let se však tento postoj změnil a potrat tak byl po dlouhou dobu zakázaný. V minulosti měly ženy, pokud nechtěně otěhotněly, pouze dvě možnosti. Buď měly možnost obrátit se na tzv. anděličkářky, anebo své dítě donosit a poté odložit. V těchto případech mohla žena své dítě dát k příbuzným, nebo zvolit náhradní rodinu, která by se o dítě postarala. V nejkrajnějším případě odložila své dítě na práh kostela. S rozvojem lékařské vědy se stával potrat postupně dostupnějším a šetrnějším zákrokem, a proto začal být diskutovaným tématem.⁶ Různé historické studie ukazují, že na prvním místě nebyla ochrana nenarozeného života, ale především život ženy. V té době bylo hlavním problémem po potratu ohrožení těžkou infekcí, s možným následkem sterility.⁷

Až do roku 1950 u nás platil zákon z roku 1852 „O vyhnání plodu“. Trestány vězením byly nejen ženy, ale i muži, pokud se jim prokázala spoluvina. Tyto tresty byly od šesti měsíců až do jednoho roku při pokusu o potrat. A pokud se potrat podařilo

¹ Srov. Čekala jsem miminko, ale už tu není: [příběhy o ztrátě dítěte v těhotenství]. Praha: Toplil, 2014, s. 104

² Srov. BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, s. 12

³ Celé znění Hippokratovy přísahy je obsaženo v příloze č. 1

⁴ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Lékařská etika. 3., rozš. vyd. Praha: Galén, 2002, s. 114

⁵ Srov. BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života, s. 12

⁶ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Lékařská etika, s. 114–115

⁷ Srov. BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života, s. 12–13

provést, byl trest ve výši od jednoho roku až do pěti let. Mužům byl stanoven stejný trest. Také osoba, která potrat prováděla, byla trestána vězením od jednoho roku až do pěti let. Pokud bylo zdraví ženy ohroženo nebo poškozeno, mohl být trest až deset let. V tomto roce ale byla také ustanovena výjimka. Mohlo být ukončeno to těhotenství, kde je ohrožen život ženy nebo bude mít plod těžkou dědičnou nemoc.⁸

V 50. letech 20. století neexistovalo v Československu příliš možností, jak kontrolovat reprodukci. Jednou z možností antikoncepce byl přerušovaný pohlavní styk a druhou kondom. Ani jedna z možností nebyla příliš spolehlivá a účinnost také nebyla příliš vysoká. Již v těchto letech byl potrat považován za jednu z „antikoncepčních metod“. Důvodem byla nedostupnost hormonální antikoncepce, takže ji ženy nemohly ve větší míře využívat. V 50. letech 20. století tak začaly některé státy povolovat potrat. V roce 1955 byl potrat uzákoněn v SSSR, v roce 1956 v Bulharsku, Polsku a Maďarsku, 1957 v Rumunsku a v 1960 v Jugoslávii. V Československu byl potrat povolen v roce 1957. Zákon na povolení potratu byl přijat v Československu zřejmě proto, že jsme byli jednou z posledních zemí východního bloku, kde potrat povolen nebyl. Zákon, který zakazoval potrat, platil od roku 1950, ale přesto se beztrestně provedlo mnoho potratů.⁹ „Nový zákon č. 68/1957 legalizující interrupce byl nakonec jednomyslně přijat 19. prosince 1957. Interrupce byla podle zákona umožněna za splnění těchto podmínek:

- oprávněnosti interrupce na žádost těhotné ženy rozhoduje speciální komise,
- musí existovat zdravotní nebo „jiné závažné“ důvody,
- interrupce musí být provedena v nemocnici nebo v lůžkovém zdravotnickém zařízení (v době schválení zákona neexistovaly v Československu soukromé nemocnice nebo kliniky),
- zdravotní a „jiné závažné důvody“ specifikovaly vyhlášky/výnosy Ministerstva zdravotnictví.

Podle vyhlášky/výnosu Ministerstva zdravotnictví 71/1957 byly závažné a jiné důvody specifikovány takto:

- věk nad 40 let,
- nejméně 3 žijící děti,
- těhotenství jako následek znásilnění nebo jiného trestného činu,
- obtížná situace neprovdané těhotné ženy,

⁸ Srov. BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života, s. 13–14

⁹ Srov. DUDOVÁ, Radka. Interrupce v České republice: zápas o ženská těla. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012, s. 37–38

- *ztráta manžela nebo jeho závažné zdravotní problémy,*
- *finanční problémy nebo problémy s bydlením, které by mohly ohrozit situaci rodiny, především dalších menších dětí*
- *prokázané problémy v manželství.*¹⁰

Komise se skládala ze tří členů, z toho měla mít dva zdravotnické pracovníky a jednu ženu.¹¹ Potrat se tedy mohl provést až po schválení interrupční komisí, se kterou ale nebyly dobré zkušenosti. Ženám bylo ve většině případů nepříjemné vysvětlovat cizím lidem důvody, proč chtějí potrat podstoupit.¹² Po schválení zákona se počet interrupcí prudce zvýšil. Původním předpokladem bylo kolem 29 000 interrupcí za rok. Skutečnost v roce 1958 byla jiná, jen za tento rok jich bylo provedeno 49 035. Počet interrupcí postupně vzrůstal a v roce 1959 to tak bylo již 61 914 potratů.¹³

Dopady interrupčního zákona byly již v prvním roce po přijetí alarmující. Podle studie došlo ve značném procentu případů ke komplikacím, zejména neplodnosti nebo rizikových těhotenství s předčasným porodem. Tyto komplikace se týkaly především mladých dívek a žen, které ještě nerodily. Problémy byly způsobeny především technikami, kterými se u nás v těchto letech interrupce prováděly. Schválení zákona však mělo ještě jeden negativní dopad a to snížení porodnosti. Proto v roce 1961 došlo k úpravě zákona vyhláškou, která vedla k omezení počtu povolených interrupcí komisí u žen, které ještě nerodily. Komise měla za úkol pečlivě zvážit žádosti těchto žen a jejich důsledky v případě schválení potratu. Největším rizikem byla, jak jsem již zmiňovala výše, trvalá neplodnost. V roce 1962 došlo k dalším úpravám. Komise byly zřizovány Okresními národními výbory pro každou nemocnici a přesunul se důraz z odborné složky na politickou. Jedním ze členů byl zástupce ze Zdravotnické komise, jeden z Okresní populační komise, a pokud v daném okrese tato komise nebyla, nahradil ho člen z Národního výboru nebo Výboru žen, a jeden lékař, většinou vedoucí gynekologického oddělení. Další výraznou změnou byla dostupnost interrupce. Doba, do kdy se mohla interrupce provést, byla stanovena na 12 týdnů. Také přestala být interrupce zdarma a poplatek se stanovil na 200 až 500 Kčs a později byl zvýšen na 800 Kčs. Tento poplatek byl vzhledem k průměrnému platu 1 400 Kčs v roce 1964 poměrně vysoký. Žena musela od roku 1962 požádat o potrat pouze v nemocnici v místě svého trvalého bydliště, takže ženy už nemohly zkoušet podávat žádosti po celé republice. To

¹⁰ DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*, s. 46–47

¹¹ Srov. *tamtéž*, s. 47

¹² Srov. ŠIMEK, Jirí. *Lékařská etika*. Praha: Grada Publishing, 2015, s. 167

¹³ Srov. DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*, s. 57

vedlo ke zlepšení kontroly žádostí u jednotlivých žen. V této době totiž ještě nebyly centralizovány informační systémy, takže ženy mohly žádat kdekoliv a nebyla možnost kontroly šestiměsíčního intervalu mezi dvěma potraty. Tato úprava zákona v letech 1962–1965 sice snížila počet schválených potratů, ale na druhé straně bohužel navýšila počty neodborných potratů a tím způsobený nárůst úmrtnosti žen podstupujících tento neodborný potrat. Již koncem 70. let došlo k velké kritice interrupčních komisí jak ze strany žen, které odmítaly své rozhodnutí vysvětlovat před politickou komisí, tak i ze strany lékařů. O zrušení interrupčních komisí se uvažovalo již v roce 1969. V letech 1968–1969 se pokles počtu potratů přisuzuje také politickému dění, následkem invaze vojsk Varšavské smlouvy. Normalizační vláda se snažila přiklonit si na svou stranu mladou generaci a zavedly se tak jednoleté a později dvouleté mateřské dovolené, vyšší příspěvky na děti a opětovné zavedení novomanželských půjček. Tato opatření byla přijata v době, kdy do plodného věku přišla silná poválečná generace. Výsledkem toho byl ostrý nárůst křivky porodnosti v letech 1972–1977. V roce 1973 bylo obtížnější získat povolení k interrupci, protože se zpřísnily požadavky komise. Důležité bylo zdraví ženy, aby nebyl ohrožen rozvoj populace. Dále byl prodloužen interval mezi dvěma potraty z šesti měsíců na dvanáct. V roce 1976 se opět počet interrupcí začal navyšovat. Na vině byly především vyšší ceny dětského zboží, které byly zapříčiněny špatnou ekonomickou situací země. V roce 1980 došlo ke zmírnění přísnosti komise, která mohla povolit potrat ženám, které měly 3 a více dětí, zrušil se interval dvanáct měsíců mezi dvěma potraty a potrat mohl být proveden i ženě, která otěhotněla i přes zavedení nitroděložního tělíska. V roce 1985, díky volnějším kritériím při schvalování potratu, došlo k nárůstu provedených interrupcí na 83 042 ročně.¹⁴

Po zmírnění přísnosti komise se od roku 1980 začalo uvažovat o reformě dosavadního zákona. Mohly za to především dvě události. Jednou z nich bylo zavedení tzv. miniinterrupce, kdy použitím této metody již nebylo takové zdravotní riziko pro ženu, a druhou byla studie, která odhalila¹⁵ „psychologické škody na dětech narozených z nechtěných těhotenství.“¹⁶ Po několika letech diskuzí, zda má žena právo rozhodovat o svém životě a výsledcích studií o psychických škodách na dětech z nechtěných těhotenství i zmírnění rizika neplodnosti, byl schválen zákon č. 66/1986 Sb. o umělem

¹⁴ Srov. DUDOVÁ, Radka. Interrupce v České republice: zápas o ženská těla, s. 62–69

¹⁵ Srov. tamtéž

¹⁶ DUDOVÁ, Radka. Interrupce v České republice: zápas o ženská těla, s. 69

přerušení těhotenství. Tento zákon vstoupil v platnost 1. července 1987.¹⁷ „*Od jeho účinnosti se interrupce povolovala pouze na základě písemné žádosti těhotné ženy za podmínky, že těhotenství nepřekročilo 12 týdnů. Ženy mladší 16 let potřebovaly souhlas rodičů (nebo právního zástupce). Ženy ve věku 16 až 18 let nepotřebovaly souhlas rodičů, ale rodiče byli následně informováni ze strany zařízení, které zákrok provedlo. Provedení interrupce hradila částečně sama žena a cena závisela na délce těhotenství (cca. 500 Kč); miniinterrupce byla bezplatná. Minimální interval mezi dvěma interrupcemi byl stanoven na 6 měsíců. Pravidlo 6 měsíců se nevztahovalo na ženy, které měly již dvě a více dětí nebo byly starší 35 let nebo otěhotněly následkem znásilnění nebo jiného trestného činu.*“¹⁸ Od roku 1986 byly tyto komise zrušeny a potrat se prováděl pouze na základě žádosti ženy, pokud těhotenství nepřekročilo 12. týden a nebránily tomu žádné zdravotní problémy.¹⁹

Po převratu v roce 1989 se znovu zahájila diskuze o potratech. Nové politické uskupení chtělo provést několik změn v zákoně. Změna však proběhla pouze jedna a pro mnoho žen nepříznivá. Jednalo se o poplatek za interrupci, včetně miniinterrupce. Cenu si nyní mohly stanovit nemocnice a zdravotnická zařízení, což vedlo k prudkému nárůstu ceny a to mnohým ženám způsobilo značné komplikace v dostupnosti potratu. V některých případech mohl být poplatek odpuštěn, protože pokud tíživá finanční situace nedovolila ženě potrat zaplatit, došlo by k ohrožení jejího práva a především bezpečnosti ženy, pokud by si zvolila jinou alternativu.²⁰ V roce 1989 byl počet umělých potratů nejvyšší za posledních 29 let. V tomto roce bylo provedeno 111 683 umělých potratů.²¹

Postupné rozšíření antikoncepce mělo za následek snížení počtu interrupcí. Také se zlepšila a rozšířila sexuální výchova. Snahou bylo dosáhnout toho, aby potrat nebyl jen antikoncepční metodou, ale pojistkou v případě, že antikoncepce selže, nebo žena otěhotní po trestném činu.²² „*Mezinárodní federace plánovaného rodičovství IPPF (International Planned Parenthood Federation), která patří mezi poradní orgány Organizace spojených národů v této oblasti, na svém sjezdu v Paříži v roce 1999 vydala stanovisko:*

¹⁷ Srov. DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*, s. 83

¹⁸ DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*, s. 83–84

¹⁹ Srov. ŠIMEK, Jiří. *Lékařská etika*, s. 167

²⁰ Srov. DUDOVÁ, Radka. *Interrupce v České republice: zápas o ženská těla*, s. 85–88

²¹ Srov. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Vybrané demografické údaje v České republice [2017-03.08]*. <https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0101.pdf>.

²² Srov. BAHOUNEK, Jiří et al. *Čtyři pohledy na interrupci*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, s. 7

1. *Ukončení těhotenství je pro ženy traumatizující. Společnost proto musí podniknout všechno, aby se zabránilo neplánovanému těhotenství, především důkladnou sexuální výchovou a dostupností kontracepce.*
2. *I při nejlepších formách kontracepce se vyskytne řada žen, které budou potřebovat legální interrupci jako řešení nežádoucí gravidity. Pomoc v tomto směru má být všeobecně a snadno dostupná.*
3. *Interrupce je třeba provádět co nejdříve a v tomto směru má být vedena výchova obyvatelstva a organizace zdravotní péče.*
4. *Také pozdní ukončení těhotenství (ve druhém trimestru gravidity) je pro některé ženy potřebné. Společnost má k takovým ženám přistupovat citlivě a s veškerou péčí.*²³

V České republice patří pod IPPF nevládní organizace „Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu. Tato organizace plně uplatňuje stanovisko IPPF a snaží se o snížení počtu interrupcí a rozšiřování antikoncepce mezi ženami. Snahou o toto rozšíření už dotahujeme vyspělé státy. IPPF nepovažuje interrupci jako metodu plánování rodiny a rozhodně ji tak ani nepropaguje.²⁴

V roce 2003 chtěla skupina poslanců, především z ODS a KDU-ČSL, navrhnout nový zákon, který by v podstatě zakazoval potrat. Postih se týkal především lékařů. Pokud by provedl potrat, hrozilo by mu až 5 let odnětí svobody a osobě, která ženě s potratem pomáhala pak 1 rok odnětí svobody. Ženě samotné však žádný postih nehrozil. Tento návrh zákona byl velice diskutovaný nejen v parlamentu, ale i v médiích. Snaha skupiny politiků však byla marná a i v samotné straně KDU-ČSL nebyl jednoznačný názor na interrupce a proto zákon v platnost nevstoupil. Jedním z hlavních důvodů byla obava z nárůstu úmrtí žen, které by podstoupily interrupce nelegálně. Hlavní argumenty politiků KDU-ČSL proti interrupci se často shodovaly s názorem katolické církve. Jedním z hlavních argumentů byl termín stanovený na 12 týdnů, který podle nich neodpovídá skutečnosti a plod je v tomto období již plně vyvinutý a život začíná spojením gamet. K dalším argumentům patřilo riziko neplodnosti, psychické následky, tlak okolí na těhotnou ženu a v neposlední řadě také argument, že žena nemá právo na rozhodnutí o životě plodu.²⁵

²³ BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci, s. 17–18

²⁴ Srov. tamtéž, s. 18

²⁵ Srov. DUDOVÁ, Radka. Interrupce v České republice: zápas o ženská těla, s. 97–100

K další debatě o změně zákona týkajícího se interrupcí došlo až v roce 2008. Jedním z důvodů byla zdravotnická reforma Tomáše Julínka, která opakovala znění zákona z roku 1986 a rozšiřovala ho navíc o informovanost rodičů dívek 16–18 let, kteří musejí být povinně informováni a také o možnost interrupce pro cizinky. Druhým významným důvodem pro změnu byl vstup České republiky do Evropské unie a sjednocení práva žen na stejnou zdravotnickou péči v členských státech. KDU-ČSL naopak požadovala zpřísnění interrupčního zákona. Dívky mladší 18-ti let by mohly interrupci podstoupit pouze na základě povolení rodičů nebo zákonných zástupců, potrat ze zdravotních důvodů by mohl být pouze do 18. týdne těhotenství (místo 24. týdne) a žena by při žádosti o potrat musela dodat písemné stanovisko otce. Tento požadavek na změnu zákona však KDU-ČSL nepředložila ani Ministerstvu zdravotnictví, takže se jednalo spíše o snahu rozvířít debatu před schválením nové reformy, která mohla přinést rozšíření práv na interrupci.²⁶

²⁶ Srov. DUDOVÁ, Radka. Interrupce v České republice: zápas o ženská těla, s. 112

2. Náboženské hledisko

„V řeckořímském světě, do něhož vstoupilo křesťanství, byl potrat znám a prováděn. Judaismus, v němž se vyvinula hluboká úcta k rodině, k ženě a k životu jednotlivce, potrat odsuzoval. S příchodem křesťanství to nezaniklo. Už v raně křesťanské době se naši předkové dopouštěli usmrcení počatého dítěte v mateřském lůně, třebaže to prováděli patrně mnohem nebezpečnějším způsobem, než nyní, ale Církev to odmítala a kajícím se viníkům ukládala přísné pokání.“²⁷ V židovství je narození dítěte chápáno jako naplnění tohoto biblického příkazu. Potrat je proto povolen pouze ve dvou případech. Prvním z nich je ohrožení života matky. Plod je brán jako součást matky, ale není nefeš (žijící osoba, duše), tím se stává až v době svého narození. Je tedy označen za pronásledovatele. Každý pronásledovatel, který ohrožuje pronásledovaného na životě, musí být zničen. Druhým případem je povolení potratu v případě popravu ženy. Žena by mohla trpět mezi odsouzením a popravou, což by mohlo vést k psychickým následkům ženy, což by jí způsobilo ještě větší trest, který by ale nebyl adekvátní. V případě nechtěného dítěte není v židovství potrat povolen. Ani v případě poškození plodu se potrat nepovoluje. I nemocné dítě má stejná práva jako to zdravé. Přesto se v roce 1977 rozhodl Izraelský parlament stanovit případy, kdy je možné potrat provést. Jedná se o případy:²⁸ „ohrožení života matky, otěhotnění v dětství, znásilnění, defekty (plodu), vrozené vady, a do roku 1979 dokonce sociální prostředí rodičů, které by nevedlo ke zdravému vývoji dítěte a zajištění jeho základních potřeb.“²⁹

Proti potratu byla vždy katolická církev, která hlásá, že život je Božím darem a člověk nemůže rozhodovat o existenci dítěte ani za sebe ani za budoucí dítě.³⁰ „Bůh, pán nad životem, svěřil totiž lidem vynikající úkol udržovat život; tento úkol mají však plnit způsobem hodným člověka. Život se má tedy s největší péčí chránit už od samého početí; potrat a usmrcení nemluvněte jsou hanebné zločiny.“³¹ Katolická církev odsuzuje každý antikoncepční prostředek, protože zabraňuje vzniku nového života a je

²⁷ BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci, s. 75–76

²⁸ Srov. NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. Židovské tradice a zvyky. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2016 s. 15–19

²⁹ NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. Židovské tradice a zvyky, s. 19

³⁰ Srov. HUMANAE VITAE, Vážné důsledky umělých metod regulace plodnosti [2017-03-19]. <<http://www.kebrle.cz/katdocs/HumanaeVitae.htm>>.

³¹ VATICAN.VA, GAUDIUM ET SPES, [2016-03-19].

<http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html>.

to považováno za zlo.³² Toleruje pouze jedinou možnost, a to počítání plodných a neplodných dnů.³³ „*Občasná zdrženlivost, metody odpovědného plánování rodičovství na základě sebezpozorování a volby neplodných údobí jsou ve shodě s objektivními měřítky mravnosti. Takové metody mají v úctě tělo manželů, povzbuzují jejich vzájemnou něhu a podporují výchovu k ryzi svobodě. Vnitřně špatné je naopak každé jednání, které před manželským stykem nebo při něm nebo při rozvíjení jeho přirozených účinků má za cíl nebo za prostředek zabránit početí.*“³⁴ „*Teoretickým hlediskem pro odmítání potratů v jakékoliv podobě je pro katolíky ontologický personalismus. V rámci této koncepce se lidské bytí nestává osobou v průběhu ontogeneze, lidské bytí je osobou od samého počátku koncepce. Osobnost se projevuje různými schopnostmi a svým jednáním, ale nemůže být redukována pouze na tyto vnější fenomény. Oplozené vajíčko je jedinečná a komplexní genetická entita. Proto lidské embryo už vlastní všechna práva, která lze přiznat lidské osobě. Patří sem zejména právo na život, fyzikální a genetickou integritu i právo na rodinu. Ontologický personalismus je spojen s jedním problémem. Pokud přijmeme základní argumentace personalismu (hodnota lidského bytí je v tom, že je člověk osobou), ale nepřijmeme předpoklad, že člověk je osobou od splynutí gamet, můžeme dospět ke zcela opačným postojům.*“³⁵ Otázkou lidského embrya se zabýval již Aristoteles, který rozlišoval pojetí člověka v možnosti (*in potentia*) a člověka v uskutečnění (*in actu*). Embryo není bráno fyzicky jako člověk. Může to být člověk v možnosti, ale aby se mohl stát člověkem v uskutečnění, musí splnit řadu dalších podmínek. U 70 % embryí tyto podmínky nejsou, protože se nezdaří nidace a zahynou. Pro obhájce potratů tedy není ontologický personalismus dostatečným argumentem. U věřících lidí by však mohl stačit samotný argument posvátnosti života. Pro některé ženy je i tak potrat nepřijatelný. Jejich argumentem je vztah mezi zárodkem a ženou, který se vyvíjí od počátku těhotenství a ženě tak nedovolí nechat své dítě zabít.³⁶ Otázkou zůstává, proč se tento vztah nevyvine u všech žen a proč některé ženy potrat přesto postoupí.

Křesťanství se nerado přímo vyjadřuje k potratům. Zastává názor, že je nutné začít u samého začátku, tedy jakou sexuální filosofii vyznáváme. Klasické církve zdůrazňují

³² Srov. HUMANAЕ VITAE, Vážné důsledky umělých metod regulace plodnosti [2017-03-19]. <<http://www.kebrle.cz/katdocs/HumanaeVitae.htm>>.

³³ Srov. Katechismus katolické církve. Přeložil Josef KOLÁČEK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, čl. 2370, s. 577

³⁴ Katechismus katolické církve, čl. 2370, s. 577

³⁵ ŠIMEK, Jirí. Lékařská etika, s. 167

³⁶ Srov. tamtéž, s. 167–168

manželskou a rodičovskou funkci. Některé se staví proti antikoncepčním pomůckám i metodám. Jediným kompromisem může být počítání plodných dnů, které ale není spolehlivé. Křesťanství však bere lidskou osobu již od okamžiku spojení gamet.³⁷ „*Lidský život musí být absolutně respektován a chráněn již od okamžiku početí. Již od první chvíle její existence musí být lidské bytosti přiznána práva osoby, mezi nimiž je nezcizitelné právo každé nevinné bytosti na život.*“³⁸ Církev se tímto ustanovením snaží učít, že manželství má za cíl dar plodnosti. Plození dětí je projevem manželské lásky a poslání člověka předávat život.³⁹ Církev by měla cílit především na mladé rodiny a potřebnou sexuální výchovu, aby se mladí věřící, žijící v moderním světě, nemuseli rozhodovat, zda potrat podstoupí či nikoliv. V encyklice *Humanae Vitae* vyzývá papež k nepoužívání antikoncepčních metod z obavy, že by muž ztratil úctu ke své ženě, ale také z důvodu ohrožení manželské věrnosti, protože by antikoncepce mohla usnadnit cestu nevěře.⁴⁰

Prenatální diagnostiku církev povoluje pouze v případě, kdy se jedná o provádění vyšetření k uzdravení nebo zachování embrya. Pokud však odhalí okolnosti, které povedou k vyvolání umělého potratu, je mravně nepřijatelná.⁴¹ „*Jestliže diagnóza zjistí nějakou deformaci nebo dědičnou nemoc, nesmí se rovnat rozsudku smrti. Proto žena, která by požádala o diagnózu s pevným úmyslem přikročit k umělému potratu v případě, že její výsledek potvrdí nějakou deformaci či nenormálnost, dopustila by se nedovoleného a mravně těžce závadného činu. Stejně tak by jednal proti mravnímu zákonu i manžel, příbuzní či kdokoliv jiný, kdyby poradili nebo nařídili těhotné ženě diagnózu se stejným úmyslem, tj. rozhodnout se případně pro umělý potrat. Podobně by byl odpovědný za nedovolenou spolupráci i lékař, který by po provedení diagnózy a sdělení jejího výsledku úmyslně přispěl k rozhodnutí pro umělý potrat, anebo by toto rozhodnutí podporoval.*“⁴² Stejně také odsuzuje státní programy nebo nařízení, které by nutily ženy podstupovat tato vyšetření. Pokud by výsledky těchto vyšetření poukázaly na možnost dědičné choroby nebo deformace, musela by žena podstoupit potrat.⁴³

³⁷ Srov. BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života, s. 94–98

³⁸ Katechismus katolické církve, čl. 2270, s. 556

³⁹ Srov. Tamtéž, čl. 2367, s. 576–577

⁴⁰ Srov. HUMANAЕ VITAE, Vážné důsledky umělých metod regulace plodnosti [2017-03-19]. <<http://www.kebrle.cz/katdocs/HumanaeVitae.htm>>.

⁴¹ Srov. tamtéž

⁴² DONUM VITAE, 2. Je mravně nezávadná diagnóza před narozením? [2017-03-19]. <<http://kebrle.cz/katdocs/DonumVitae.htm>>.

⁴³ Srov. tamtéž

Podle názoru některých lidí je potrat nepřirozený. Ale jak přesně tento problém specifikovat a přesně určit to, co jim na potratu vadí, již nedokážou. Pokud by vycházeli z náboženství, tak mohou argumentovat tím, že je to proti božímu záměru nebo lidské přirozenosti. Ani argument, že je to proti přírodním zákonům zde příliš neobstojí, protože je spousta samovolných potratů, které zřejmě způsobuje právě sama příroda. Většinou se tak stane u plodu, který je poškozený a nevyvíjel by se tak v normální lidskou bytost. Z etického hlediska není samovolný potrat ani dobrý ani špatný, protože eticky můžeme hodnotit pouze volní akty. Zde byla volním aktem příroda, kterou ale eticky zhodnotit nemůžeme.⁴⁴

Podle Katechismu katolické církve je potrat odsouzeníhodný: „*Již v prvním století církev prohlásila, že každý záměrný potrat je mravní zlo. Toto učení se nezměnilo. Zůstává neměnné. Přímý potrat, ať už chtěný jako cíl nebo jako prostředek, závažně odporuje mravnímu zákonu (...) Přímá spolupráce při potratu je těžký hřích. Církev trestá tento zločin proti lidskému životu kanonickým trestem exkomunikace (vyobcováním). Kdo provedl a nechal si provést dokonáný potrat, upadl do exkomunikace nastupující bez rozhodnutí představeného, takže exkomunikace ho postihuje již spácháním zločinu a za podmínek, které stanoví právo. Církev tím nemíní zužovat pole milosrdenství. Zdůrazňuje závažnost spáchaného zločinu, nenapravitelnou škodu způsobenou nevinně zabití oběti, jejím rodičům a celé společnosti.*“⁴⁵

V případě mimoděložního těhotenství naopak Učitelství úřad církve potrat schvaluje. Je to za předpokladu, že dítě se nemůže plnohodnotně vyvinout a žena, která by potrat nepodstoupila, by pravděpodobně zemřela. Učitelství úřad církve si to vysvětluje tím, že vlastně nejde o potrat, protože se zachraňuje život matky nad již ztraceným životem plodu.⁴⁶

Tento argument už ale neaplikují na případ výše. Ano, v tomto případě je jasné, že plod člověkem nebude, ale život matky je přednější. Podle mě by se měl úřad tímto argumentem řídit i v předchozím případě. Pokud má žena naději na uzdravení, tak se jí snažit v každém případě zachránit. Moderní medicína sice dokáže zázraky, ale i přesto ne všechny děti zachrání a ztráta obou životů je v tomto případě naprosto zbytečná.

⁴⁴ Srov THOMASMA, David C. a Thomasine Kimbrough KUSHNER. Od narození do smrti, s. 73–74

⁴⁵ Katechismus katolické církve, čl. 2271 a 2272, s. 556–557

⁴⁶ Srov. BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci, s. 84

2.1. Pohled na potrat v církevních dokumentech

S problematikou potratu setkáváme v encyklice, v dokumentu *Gaudium et spes* a také v Kompendiu. V encyklice *Centesimus annus* Jana Pavla II. se uvádí práva dítěte. Mezi ně patří právo na život a právo na růst v matčině lůně, právo na život v úplné rodině a v neposlední řadě také právo na život v mravném prostředí, které umožní vhodný růst a rozvoj osobnosti a také vzdělání a svobody s cílem hledat pravdu.⁴⁷ „*V tomto, seznamu stojí na prvním místě právo na život, a to od jeho početí až do jeho přirozeného zakončení. Toto právo podmiňuje uplatňování každého jiného práva a nese s sebou především nedovolenost jakéhokoliv umělého potratu a eutanazie.*“⁴⁸ Prostředky, které Kompendium uvádí jako špatné při odpovědném plození, jsou zejména sterilizace a potrat.

II. Vatikánský koncil dokonce uvádí, že potrat, je hanebný čin, který narušuje mravní řád: „*Všechno, co je přímo proti životu, jako vraždy všeho druhu, genocidy, potraty, euthanasie i dobrovolná sebevražda; cokoli porušuje nedotknutelnost lidské osoby, jako mrzačení, tělesné nebo duševní mučení, pokusy o psychické násilí; co uráží lidskou důstojnost, jako nelidské životní podmínky, svévolné věznění, deportace, otroctví, prostituce, obchod se ženami a s mladistvými; a také hanebné podmínky práce, kdy je s dělníky zacházeno jako s pouhými výrobními prostředky, a ne jako se svobodnými a odpovědnými osobami: všechny tyto věci a jim podobné jsou opravdu ostudné, vnášejí nákazu do lidské civilizace a poskvřňují více ty, kteří je dělají, než ty, kteří trpí bezpráví, a velice zneuctívají Stvořitele.*“⁴⁹ Jedná se o jev, který přispívá k šíření mentality obrácené proti životu. Tento jev závažně ohrožuje demokratické soužití společnosti a spravedlnost.

Mezi další metodu, kterou Kompendium odmítá, je použití antikoncepce. Odmítnutí antikoncepce přispívá ke správnému a celkovému pojetí osoby a sexuality. Hlavní hodnotou je opravdový rozvoj a ochrana národů. Jedinou schvalovanou metodou proti početí, je zdrženlivost v plodných dnech ženy.⁵⁰

⁴⁷ Srov. Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 107

⁴⁸ Kompendium sociální nauky církve, s. 108

⁴⁹VATICAN.VA, GAUDIUM ET SPES, [2016-03-19].

<http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html>.

⁵⁰ Srov. Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, s. 162

3. Potrat ve statistice

V roce 2002 zaznamenal český statistický úřad 43 743 potratů. Z celkového čísla jich bylo 31 142 umělých a 11 256 samovolných. Ze zdravotních důvodů bylo provedeno 5 606 interrupcí.⁵¹ Počet interrupcí se oproti roku 2001 snížil o 5 % a celkově se dá sledovat klesající počet potratů od roku 1991. Oproti roku 1991 představovaly počty potratů pouze 28 %, z celkových potratů v roce 2002. Na konci 20. století představovala interrupce v mnoha případech ochranu matek před třetím dítětem. Po roce 2000 se ovšem jednalo o interrupce kvůli nechtěnému těhotenství.⁵²

V roce 2005 byl počet potratů podobný, jako v roce 2002. Celkem bylo zaznamenáno 40 023 interrupcí, z toho 12 245 samovolných potratů. Od roku 2005 počet potratů stále klesal.⁵³ V roce 2015 bylo zaznamenáno pouze 35 761 potratů z toho 14 413 miniinterrupcí a 14 082 samovolných potratů.⁵⁴ V roce 2016 počet potratů mírně stoupl na 35 921, z toho bylo 14 212 samovolných potratů a 4 228 potratů ze zdravotních důvodů.⁵⁵ V tabulce je také vidět, jak zároveň klesá počet potratů ze zdravotních důvodů, ale naopak stoupá počet samovolných potratů.

Od roku 1984 do roku 1996 počet samovolných potratů výrazně klesl a to z 17 070 na 10 296. Od té doby ale samovolné potraty stále narůstají a v roce 2016 jich bylo již 14 212.⁵⁶ Pro srovnání: v roce 1996 bylo samovolných potratů 10 296, celkově narozených dětí bylo 90 446. Skupině žen ve věku 35–39 let se narodilo 3 632 dětí, ale počet samovolných potratů bylo pouze 914. V roce 2016 se narodilo ženám ve věku 35–39 let už 38 862 dětí a z toho bylo 3 420 samovolných potratů!⁵⁷ Ze statistiky tak vyplývá, že samovolné potraty jsou častější u starších žen. Je to i důsledkem toho, že ženy stále častěji budují kariéru na úkor rodiny a děti pak chtějí až v pozdějším věku, kdy jsou dostatečně zabezpečené.

⁵¹ Srov. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2017 [2018-06-01]. <<https://www.czso.cz/documents/10180/67309422/32019817.pdf>>.

⁵² Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 59

⁵³ Kompletní tabulka s počty potratů v letech 1989 až 2016 je v příloze č. 2

⁵⁴ Srov. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2017

⁵⁵ Srov. ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Zdravotnická ročenka České republiky (1996–2016) [2018-06-01].

<<http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013>>.

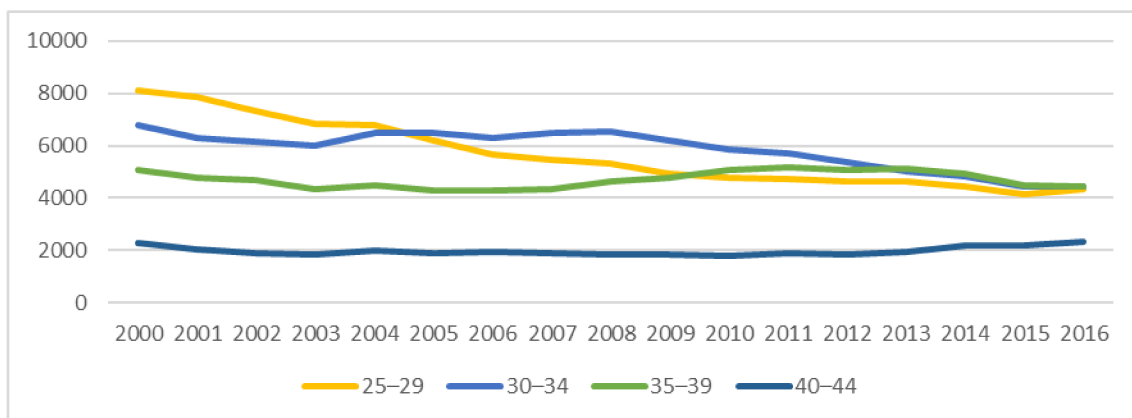
<<http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013>>.

⁵⁶ Srov. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2017 2017

⁵⁷ Srov. ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Zdravotnická ročenka České republiky (roky 1996,2016)

Pokud se zaměříme pouze na umělé potraty, tak v roce 2000 bylo provedeno nejvíce potratů ženám ve věku 25–29 let. Jednalo se o 8 094 umělých přerušení těhotenství. V roce 2005 bylo nejvíce potratů provedeno ženám ve věku 30–34 let. Celkově to bylo 6 505 potratů, ale skupině žen 25–29 let bylo provedeno jen o něco méně potratů, přesněji 6 218. V roce 2010 se provádělo nejvíce potratů stále ženám ve věku 30–34 let. Počet umělých přerušení těhotenství se ale snížil na 5 833. Naopak se navýšil potrat u skupiny žen 35–39 na 5 066. V roce 2005 to u této skupiny bylo 5 072 potratů a v roce 2005 se jednalo o 4 293 potratů. V roce 2016 se díky celkovému snížení potratů tyto skupiny srovnaly na podobná čísla. V následujícím grafu je znázorněn počet potratů u věkových skupin žen.

Graf č. 1 Počty umělých potratů podle věku⁵⁸

⁵⁸ Údaje jsou převzaty z ročenek 2000–2016 z ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Kompletní údaje jsou v příloze č. 3

4. Kdy začíná život?

Základní etická otázka, od které se všechno odvíjí, zní: Kdy začíná život? Na to úzce navazuje spor o status embrya. Kdy je embryo lidskou osobou? Je to už od chvíle spojení vajíčka se spermií, anebo až se embryo usadí a začne se vyvíjet nebo při porodu?

Věda se shoduje, že lidský život je korunou velkolepého vývoje. I přesto je počátek života opředen velkým tajemstvím. Lidský život se i nadále vyvíjí, začalo to u nižších forem života, které se stále více učí a stávající se dokonalejšími.⁵⁹ Pokud bychom si chtěli stanovit začátek života, měli bychom si určit i jeho konec.⁶⁰ Smrt se určuje podle funkce mozku. Pokud je tedy člověk uměle udržován při životě, ale mozek již nefunguje, můžeme mluvit o mozkové smrti a tedy o konci života osoby. Tuto záležitost upravuje zákon č. 285/2002 Sb. § 10.⁶¹ Pokud tedy konec života určuje mozková smrt, neměla by tedy určovat mozková funkce i jeho začátek? Všechna vědecká stanoviska se nyní pokusím zformulovat.

Názory na embryo a jeho morální hodnotu se diametrálně odlišují. Jeden názor zastává stanovisko, že má embryo stejnou hodnotu jako ostatní lidské bytosti a má tedy právo na život. Embryo se musí nechat vyvíjet a nemůže se dělat nic proti jeho vývoji. A pokud existuje nějaká překážka při vývoji, je potřeba se ji pokusit odstranit, stejně jako u nemocného člověka. Na druhou stranu ale nemá být podnikáno nic pro zbytečné protahování jejich života, stejně jako u umírajících lidí. Není tedy možné na embryu dělat žádné výzkumy, které by vedly k jeho zničení ani ho zabít v matčině těle. Jedinou výjimkou je, pokud těhotenství ohrožuje život ženy. Druhý názor je naprosto odlišný a naopak zastává stanovisko, že embryo nemá žádnou morální hodnotu. Není třeba ho chránit a nemá ani právo na život. Mezi tím se objevují ještě dva názory. Jedním z nich je názor, podle kterého rostou práva postupně s vývojem. S tím se shodují oba názory. Rozdíl je v plnosti práv, podle jednoho názoru je to v době životaschopnosti plodu, podle druhého až po narození.⁶²

⁵⁹ Srov. HÄRING, Bernard. *Frei in Christus–Moraltheologie für Praxis des christlichen Lebens*, Band III, 21–129. Freiburg–Basel–Wien 1981 <<http://ktf.cuni.cz/~ovecka/2008-9/Bioetika/Haering-Bioetika.doc>>. str. 4

⁶⁰ Srov. PAFKO, Pavel. *Medicínmani a ti druzí*. Praha: Lidové noviny, 2004, s. 67

⁶¹ Srov. SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 285/2002, [2018-06-07]. <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3922>>.

⁶² Srov. MUNZAROVÁ, Marta. *Zdravotnická etika od A do Z*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, s. 137–138

Pokud vycházíme z genetického pohledu, stává se lidskou osobou již při vzniku zygoty. Sem můžeme zařadit také argument lidského druhu. Tato teorie zastává názor, že lidský plod má již od okamžiku oplození morální status. Hlavním určujícím znakem je genetická informace lidského plodu. Podle toho má již embryo specifický genom a tím se stává i lidskou bytostí. To je mu dáno již při samotném vzniku a nemůže ji tak v průběhu vývoje získat. Tento argument však nevysvětluje možnost dělení zárodku a také vznik genetických vad a případný samovolný potrat. V argumentu potenciality je lidská bytost od momentu oplození. Samotná zygota je nositelem potencionálu člověka, takže již samotný zárodek musí mít stejná práva jako novorozenec.⁶³ Z embryologického pohledu je lidská osoba od 14. dne vývoje zárodku v souvislosti s gastrulací.⁶⁴ U neurologického pohledu hovoříme o lidské osobě až ve chvíli, kdy je měřitelné EEG, tedy od 24. až 27. týdne. Čtvrtým pohledem je fakt, že se o lidskou osobu jedná až ve chvíli porodu nebo těsně před ním.⁶⁵

Embryologové se snaží prosadit, aby se o lidské osobě začalo mluvit, až když se začíná vyvíjet funkce šedé mozkové kůry. Jedná se o orgán, kterým se člověk nejvíce odlišuje od ostatních živých bytostí. Tento orgán se začíná vyvíjet právě mezi 24. a 32. týdnem.⁶⁶

Pokud budeme brát jako počátek lidské osoby spojení spermie s vajíčkem, je embryo lidskou osobou. „*Chceme zmínit tři důležité skutečnosti o lidském embryu. Zaprvé, embryo je od samého počátku odlišné od všech buněk matky či otce: to je zřejmé, neboť se vyvíjí svým vlastním způsobem. Jeho růst je vnitřně zaměřen k jeho vlastnímu přežití a zrání. Zadruhé, embryo je lidské: má genetické složení typické pro lidské bytosti. Zatřetí (tento bod je nejdůležitější), embryo je ucelený organismus, třebaže nezralý. Lidské embryo, od početí dále, je plně naprogramováno a má aktivní dispozice pro použití těchto informací ke svému vlastnímu vývoji do dospělého stádia lidské bytosti a skutečně se tak vyvine, pokud mu v tom nezabrání nějaká choroba či násilný zásah, navzdory možným významným změnám prostředí (v matčině děloze)*“⁶⁷

Podle gradualistického přístupu embryo není osobou, protože nesplňuje podmínky osobnosti. Podle empirického funkcionalismu je osoba určena vědomím,

⁶³ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. *Etika a komunikace v medicíně*. Praha: Grada, 2011, s. 108

⁶⁴ Srov. VÁCHA, Marek Orko, Radana KÖNIGOVÁ a Miloš MAUER. *Základy moderní lékařské etiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, s. 193–194

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 194

⁶⁶ Srov. BOHATOVÁ, Milena. *Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života*, s. 16–17

⁶⁷ GEORGE, Robert P a Christopher TOLLEFSEN. *Embryo: obrana lidského života*. Vyd. 1. Unhošť: Lepanto, 2011, s. 52

sebeuvědomováním, schopností komunikace a racionalitou. Osobnost má tak svobodnou vůli, kterou ale embryo nemůže splnit. Nemá tak parametry osobnosti a jeho morální status nedosahuje statusu skutečné osoby. Postupně, jak se embryo vyvíjí a roste, získává stále větší potenciál stát se lidskou osobou. Postupem vyvíjení dosahuje embryo na stále se zvyšující morální hodnotu plodu až do porodu.⁶⁸

Okamžik početí a okamžik porodu jsou jediné pevné dva body, které jsou dokázány. Mezi nimi existuje devítiměsíční období, které je záhadou. Plod se v tomto období mění a vyvíjí a není tak možné stanovit přesné hranice.⁶⁹ *„Nejjednodušší věcí je pak vybrat jeden zcela nepochybný rys vývoje, který je možno klasifikovat jako nepochybnitelný příznak vývoje lidství, a poskytnout tak celému problému alespoň určitý záchytný bod. Tento bod pak vytvoří určitou arbitrážní hranici, jejíž stanovení nakonec bude záležet na domluvě, stejně jako třeba oficiálně uznávaná hranice chudoby.“*⁷⁰ O této hranici se dá jen spekulovat. I přes všechny moderní přístroje nedokážeme jasně určit období, kterým se dá plod považovat za lidskou bytost. Tento problém bude zřejmě sporem různých odborníků a odvětví navždy.

Dalším pohledem může být argument zabití dítěte. Pokud se zaměříme na potenciál, tak od okamžiku početí postupně roste a vyvine se v dítě, později dospělého člověka. Při potratu je tento potenciál zabit a nikdy nezjistíme, jak se mohlo embryo nadále vyvíjet.⁷¹

Základní problematikou této otázky je také samotná právní úprava. Jelikož se lidské embryo nemůže samo chránit, je potřeba aby ho chránil zákon. Ten je však ve většině zemí stanoven tak volně, aby byl přijat celou společností. *„Jestliže se určitá část pluralitní společnosti chce řídit přísnějšími morálními pravidly, je to samozřejmě možné a vede to jistě k humanizaci života. Věřící pochopitelně však nemohou své zásady vnucovat ostatním. Ale tyto přísnější morální postoje vychovávají, a to je smysl morálky – vychovávat, ne rozkazovat. Toto přísnější pojetí morálky je vidět u křesťanů, kteří žijí podle své víry. Jsou pak menšinou v pluralitní společnosti. Katoličtí křesťané se navíc řídí absolutními normami, které určuje církev a její představitel, tzn. papež. Většina společnosti se řídí v této oblasti normami relativními. Navíc socialistická ideologie minulého období vytrvale předstírala, že se jedná o přerušování těhotenství,*

⁶⁸ Srov. PTÁČEK, Radek a kol. Etika a komunikace v medicíně, s. 109–110

⁶⁹ Srov. BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života, s. 26

⁷⁰ BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života, s. 26

⁷¹ Srov. KLIMEŠ, Jeroným. Křesťanství, vztahy a sex: na útěku od sebe k tobě a od tebe k sobě. Praha: Novela bohémica, 2016, s. 237–238

nikoliv ukončení těhotenství, a tedy zničení lidského života. Tato atmosféra socialistické ideologie jistě ovlivnila hodně rodičů, kteří se pro nedostatek informací o počátku lidského života a jeho hodnotě rozhodli pro interrupci. I když politický systém zanikl, přetrvává v lidech jeho ideologie do doby, kdy nebude přijato jiné přesvědčení.“⁷²

Samotná, otázka kdy začíná život, je velice komplikovaná a stále diskutovaná. Všechny obory se ji snaží nějakým způsobem uchopit a pokusit se přijít na odpověď. Opravdu může začínat lidský život již při početí? Jak si ale pak vysvětlit zásah přírody při samovolném potratu? Nebo je to 14. týden, který podporují embryologové? Jako nejlepší se mi zdá určení podle mozkové funkce, problémem ale je, že je možné ji zjistit až od 24. týdne a potrat je v tomto období nejen zakázaný, ale také komplikovaný, protože je těhotenství již v pokročilém stadiu. Pokud se zaměříme na všechny možnosti, je kompromisem lékařské schválení potratu do 12. týdne, protože poté už lze rozeznat pohlaví dítěte.

⁷² KOŘENEK, Josef. Lékařská etika. Vyd. 2., přeprac. a dopl. V Praze: Triton, 2004, s. 86–87

5. Potrat

Potrat neboli interrupce je „ukončení před dosažením životaschopnosti plodu, tj. schopnosti nezávislého mimoděložního života.“⁷³ Interrupce je převzata z latinského slova *interrumperre*, které znamená přerušeni. Z tohoto důvodu se potrat dlouhodobě označoval jako umělé přerušeni těhotenství. Jelikož je ale přerušeni dočasný stav, bylo v 90. letech 20. století změněno na ukončení. K provedení potratu jsou dva základní důvody. Prvním z nich jsou zdravotní problémy, na které připadá maximálně 7 % z celkového počtu potratů. Jedná se o potraty, kdy je v ohrožení život ženy nebo prokázána taková genetická vada plodu, která je neslučitelná se životem. Pro odbornou i laickou společnost nepředstavují potraty ze zdravotního hlediska naléhavý etický problém. Problémem je potrat ze sociálních důvodů, na který připadá nejvyšší procento (až 93 %) všech potratů.⁷⁴ Potratem se označuje i živý plod, který má hmotnost menší než 500 g a nepřežije 24 hodin. Stejně tak, pokud se narodí mrtvý plod pod hmotností 999 g, je to lékařsky označeno potratem. Podle klasifikace EU se za potrat označuje mrtvý plod o hmotnosti nižší než 500 g.⁷⁵

Česká republika má relativně liberální postoj v otázce potratu. Některé země potrat zakazují, protože zákonně chrání právo plodu na život. Přestože je v České republice potrat legální, můžeme rozlišit dvě roviny vnímání interrupce:⁷⁶

1. „První je výše popisovaná dimenze legální, kdy stát prostřednictvím politiky buď zákonem chrání právo nenarozeného dítěte na život, a proto zakazuje a kriminalizuje potraty, nebo chrání právo ženy do určitého týdne přerušit nechtěné těhotenství.

2. Naproti tomu morální dimenze interrupcí se ve svých krajnostech projevuje buď ve veřejném odsouzení potratů na jedné straně, nebo v naprostém ospravedlnování interrupcí a dokonce přijetí potratů jako antikoncepční praxe na straně druhé.“⁷⁷

Morální dimenze jsou názory lidí, které ale do jisté míry ovlivňuje společnost, ve které se jedinec nachází. Legální dimenze vychází z obecného diskursu a zákonů daného státu, který určí, zda je interrupce přijatelná či nikoliv. Jedinec se často může nalézat i

⁷³ HAŠKOVCOVÁ, Helena. Lékařská etika, s. 113

⁷⁴ Srov. tamtéž, s. 113

⁷⁵ Srov. KUDELA, Milan a kol. Základy gynekologie a porodnictví pro posluchače lékařské fakulty. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 141

⁷⁶ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 48–49

⁷⁷ JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 49

v rozporu mezi těmito dimenzemi. Na základě výzkumu byla drtivá většina respondentů pro legalizaci interrupce a brali to jako samozřejmost (tento názor v naší společnosti zřejmě přetrvává dodnes). Ovšem to, co bereme jako samozřejmou součást naší svobody, ještě neznamená, že interrupci schvalujeme nebo ji sami podstoupíme.⁷⁸

Pro lékaře může být provedení interrupce obtížné. Pokud ho svazují morální zásady, má právo výhrad svědomí a nemusí tedy interrupci provést. Lékař však musí ženě poskytnout informace o jiném lékaři, nebo zdravotnickém zařízení, kde jí potrat bude proveden.⁷⁹ Toto ustanovení najdeme v zákoně č. 372/2011 Sb. *o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování* v §50: „Zdravotnický pracovník může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání. O této skutečnosti je povinen ihned informovat poskytovatele, který zajistí pacientovi jiného zdravotnického pracovníka. Nemůže-li poskytovatel zajistit jiného zdravotnického pracovníka, zajistí pacientovi jiného poskytovatele, který mu zdravotní služby poskytne, pokud pacient zajištění jiného poskytovatele neodmítne.“⁸⁰ Pro zdravotníka, který z náboženských nebo morálních důvodů nemůže potrat provést, nabízí zákon možnost, jak situaci vyřešit. Pokud však je žena v ohrožení života a poskytovatel nemůže najít jiné zařízení nebo lékaře, nemůže zákrok odmítnout.⁸¹ Pokud toto ustanovení přeneseme na problematiku potratu, je jasné, že pokud není žena v život ohrožující situaci, nemůže zdravotníka nutit do provedení potratu. Pokud by však zdravotní stav ženy byl těhotenstvím ohrožen natolik, že by hrozila její smrt, musí potrat provést. V tomto případě však výhrada svědomí nemusí být problémem, protože záchrana života je hlavním úkolem zdravotníka. Pokud by tedy musel potrat provést, může si morálně odůvodnit, že to byl nutný krok pro záchranu ženina života.

Samotné právní záležitosti potratu upravuje zákon č. 66/1986 Sb. *o umělém přerušení těhotenství*. Hned §2 oznamuje, že je potřeba nechtěnému těhotenství předcházet výchovou. §4 umožňuje ženě podstoupit potrat jen na základě písemné žádosti a těhotenství nepřekračující 12. týdnů. Pokud má žena zdravotní důvody k potratu, §5 určuje, že žena musí s potratem souhlasit.⁸² Zákon č. 372/2011 Sb. *o*

⁷⁸ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 49–50

⁷⁹ Srov. BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci, s. 8

⁸⁰ SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 372/2011, [2016-11-07].
<<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6059>>.

⁸¹ Srov. tamtéž.

⁸² Srov. SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 66/1986, [2016-11-07].
<<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2191>>.

zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování spíše upravuje náležitosti manipulace s plodem po potratu v §82. Po ukončení těhotenství je možné ho postoupit k vědeckým výzkumům. Také je jasně specifikováno, co se rozumí plodem. Jedná se o plod, který po vynětí z těla matky nemá více než 500 g a zároveň neprojevuje žádné známky života.⁸³

V současné době se cena potratu v ČR pohybuje od 2000 do 6000 Kč. Potraty, které jsou pod 2000 Kč, jsou pro ženu více riskantní, protože se neprovádějí šetrnými metodami.⁸⁴

Ceny se v různých zařízeních mohou lišit. Ve Fakultní nemocnici v Hradci Králové se za miniinterrupci hradí 2500 Kč a za interrupci 2650 Kč. K této ceně se ještě připočítávají náklady na hospitalizaci, tam je cena 1780 Kč za jeden den. Za potrat pomocí pilulky se hradí 3400 Kč a k tomu se připočítává pouze cena ultrasonografického vyšetření, což je 370 Kč.⁸⁵ Ve Vítkovické nemocnici stojí interrupce do 8. týdne 2900 Kč, do 12. týdne 3300 Kč a chemická interrupce 4500 Kč. K tomu se ještě připočítávají náklady na vyšetření ve výši 910 Kč.⁸⁶ V ÚVN v Praze je za potrat do 8. týdne účtováno 4095 Kč, do 12. týdne 5145 Kč a pomocí potratové pilulky za 5000 Kč.⁸⁷ V Brněnské fakultní nemocnici stojí chirurgický potrat 6500 Kč a chemický 6000 Kč.⁸⁸ V jednotlivých krajích a nemocnicích se cena za potrat výrazně liší. Nejvíce šetrná a pro ženy nejlepší možnost je potratová pilulka, která ale často bývá mnohem dražší než samotný chirurgický zákrok, který je pro ženu rizikovější.

5.1. Samovolný potrat

Samovolný, nebo také spontánní potrat, je velmi častým jevem. Jedná se o potrat, který nemůže žena ovlivnit.⁸⁹ Příčinou samovolného potratu mohou být genetické a

⁸³ Srov. SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 372/2011

⁸⁴ Srov. INTERUPCE.INFO, Kdy provádět přerušení těhotenství? [2016-11-05]. <<http://interupce.info/miniinterupce-jak-probiha-cena>>.

⁸⁵ Srov. PORODNICKÁ A GYNEKOLOGICKÁ KLINIKA HRADEC KRÁLOVÉ, Zpoplatněné výkony – Ceník zpoplatněných výkonů. 2016 [2016-11-05]. <<https://www.fnhk.cz/fs1163/0381001.pdf>>.

⁸⁶ Srov. VÍTKOVICKÁ NEMOCNICE, Ceník zdravotnických výkonů a služeb prováděných za úhradu 2016 [2016-11-05]. <<https://nemocnicevitkovice.agel.cz/verejnost/cenik-sluzeb/ke-stazeni/gynekologie.pdf>>.

⁸⁷ Srov. ÚVN, Ceník účtovaných zdravotních výkonů. [2016-11-05]. <https://www.uvn.cz/index.php?option=com_docman&view=document&slug=cenik-gynekologicka-klinika-3-lf-uk-a-uvn&Itemid=1172&lang=cs>.

⁸⁸ Srov. FAKUTNÍ NEMOCNICE BRNO, Placené služby – Gynekologicko-porodnická klinika. [2016-11-5]. <<https://www.fnbrno.cz/areal-bohunice/gynekologicko-porodnicka-klinika/placene-sluzby/k1447>>.

⁸⁹ Srov. KUDELA, Milan a kol. Základy gynekologie a porodnictví pro posluchače lékařské fakulty, s. 141

vývojové vady, hrubé chování okolí k ženě i samotná žena, který podvědomě dítě odmítá.⁹⁰ Pokud se zaměříme na genetické a vývojové příčiny, jedná se především o celkové onemocnění matky, abnormální nálezy na děloze nebo defektní plodové vejce. Všechny tyto příčiny mohou potrat vyvolat.⁹¹ Samovolný potrat bývá nejčastěji od 5. do 12. týdne těhotenství. Oficiálně se ale o samovolném potratu mluví do 28. týdne. Samovolný potrat nevyvolá ani krátké emoční vzrušení nebo krátkodobý stres a ani sport. Rizika těhotenství musí vždy určit lékař, ale stále nelze přesně určit, co samovolný potrat může vyvolat. Může se ale také stát, že potrat postihne ženu dříve, než zjistí, že je těhotná. Dochází k němu v případě, že oplodněné vajíčko nenajde místo k usazení nebo dojde k chybě, která zabrání vývoji a embryo se tak ztrácí životaschopnost.⁹² Samovolný potrat může být obzvlášť těžký, pokud je opakovaný a žena není schopna donosit zdravé dítě. Často pak otěhotnění brání přehnaná snaha. Dnešní moderní medicína umí zázraky a i tento problém se daří zdárně vyřešit pomocí umělého oplodnění.

5.2. Zamlklý potrat

Je zvláštním druhem samovolného potratu.⁹³ „*Plod se přestane vyvíjet a odumře. Žena subjektivně cítí, že mizí předchozí těhotenské příznaky.*“⁹⁴ Zamlklý potrat se dá prokázat na ultrazvuku, kdy je plod i děloha menší než by měla a není možné prokázat srdeční akci.⁹⁵ Zamlklý potrat se může projevit v kterékoliv době těhotenství. Zpravidla se objevuje do konce prvního trimestru. Při zamlklém potratu lékař na kontrole nezjistí srdeční akci plodu a žena je odeslána na revizi dělohy. Tento zákrok je prováděn proto, aby žádná část plodu nezůstala v děloze. Zamlklý potrat zatím nemá jasnou příčinu.⁹⁶

⁹⁰ Srov. HÄRING, Bernard. Frei in Christus–Moraltheologie für Praxis des christlichen Lebens, s. 23

⁹¹ Srov. KUDELA, Milan a kol. Základy gynekologie a porodnictví pro posluchače lékařské fakulty, s.142

⁹² Srov. PETŘÍČKOVÁ, Renata. Jsem těhotná, NE nemocná!: rady, které vám jinde neprozradí. Praha: IFP Publishing, 2016, s. 73–74

⁹³ Srov. KUDELA, Milan a kol. Základy gynekologie a porodnictví pro posluchače lékařské fakulty, s. 141

⁹⁴ BINDER, Tomáš. Porodnictví. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2011, s. 89

⁹⁵ Srov. BINDER, Tomáš. Porodnictví. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2011, s. 89

⁹⁶ Srov. PETŘÍČKOVÁ, Renata. Jsem těhotná, NE nemocná!: rady, které vám jinde neprozradí. Praha: IFP Publishing, 2016, s. 75

5.3. Mimoděložní těhotenství

Mimoděložní (nebo též ektopické) těhotenství je zvláštní formou potratu. Oplodněné vajíčko se uhnízdí mimo dělohu. Jeho výskyt je stále častější. Mezi hlavní příčiny zvýšení počtu mimoděložních těhotenství se připisuje:

- „*aplikaci metod asistované reprodukce*
- *zavádění nitroděložních tělísek*
- *plánování těhotenství do pozdějšího věku, kdy postupně přibývají rizikové faktory*
- *častější a přesnější diagnostice ektopické gravidity*“⁹⁷

Hnutí pro život se ve svém oběžníku v listopadu 2014 zabývá mimoděložním těhotenstvím a možností transplantovat embryo do dělohy. V minulosti již byly dvě úspěšné transplantace a to v roce 1915 a 1980. Jsou to ovšem jediné dva pokusy. Podle Hnutí pro život se o těchto transplantacích nemluví především proto, že se na mimoděložní těhotenství přijde pozdě. Dalším a hlavním důvodem je, že naše společnost nepřikládá dostatečný význam výzkumu mimoděložního těhotenství.⁹⁸

Podle mého názoru je transplantace embrya při mimoděložním těhotenství značně komplikovaná. Nejen, že případy nejsou dostatečně zdokumentované, ale nevíme nic ani o zdravotním stavu a vývoji dítěte ani ženy. U této operace nikdo předem neví, jak dopadne. Spíše než boj o nenarozené dítě, u kterého není jasné, jestli bude životaschopné, se jedná o riskantní operaci s nejasným výsledkem a možná i hazardem se zdravím ženy.

U všech tří typů (ať už se jedná o mimoděložní těhotenství, samovolný nebo zamlklý potrat) je to veliký nápor na psychiku ženy. Samotné zjištění těhotenství může být pro ženu šok, ale když se na dítě začne těšit a ztratí ho, je to vysoké emocionální vypětí. Některé ženy se s tím vyrovnají snáze, některé hůře. Pro ženy je důležité se nejprve se situací vyrovnat psychicky, protože fyzicky jsou zdravé mnohem dřív.

⁹⁷ HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. Porodnictví. 3., zcela přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014, xxiii, s. 255

⁹⁸ Srov. Hnutí PRO ŽIVOT ČR, Informační oběžník Hnutí Pro život ČR. [online]. [2013-06-02]. <https://hnutiprozivot.cz/download/obeznik/obeznik-2014_04.pdf>.

6. Hnutí „pro life“ a „pro choice“

V překladu znamená Hnutí „pro life“ – Hnutí pro život, které bojuje za práva ještě nenarozeného dítěte a odmítá interrupci. Toto hnutí se opírá o náboženství a potrat bere jako vraždu. Podle nich je člověk osobou již od okamžiku početí. V opozici je Hnutí „pro choice“ tedy hnutí pro volbu, které uznává právo ženy na svobodnou volbu o svém těle a životě. Toto hnutí naopak obhajuje legálnost potratů a je pro ně nejdůležitější kvalita života.⁹⁹

6.1. Hnutí pro život

Pro Hnutí pro život je hlavní těhotenství zakončené porodem a tedy vše pro život dítěte. Není to jen o tom, že ženy přesvědčí, aby si dítě nechaly, ale také se jim snaží pomoci. Samotné hnutí i další organizace nabízí ženám pomoc jak finanční, tak materiální a to před porodem i po narození dítěte. Snaží se ženám pomoci i psychicky. Některé ženy samy nevědí, jestli si dítě chtějí nechat nebo podstoupit potrat. Pokud se dostanou k některé z těchto organizací, tak jim většinou pomohou rozhodnout se pro život dítěte. Pokud žena nechtěně otěhotní, snaží se ji hnutí přesvědčit, že potrat není v jejím nejlepším zájmu a potrat jí spíše ublíží, než pomůže.¹⁰⁰ V případě pochybností, zda potrat podstoupit, jí tato organizace pomůže s rozhodnutím a uvědoměním si toho, co vlastně sama chce. V ideálních případech by se měly tyto organizace povinně zřídit v každém větším městě a být povinně navštěvovány. Tím by se mohl počet potratů snížit. Problémem by bylo, kdyby se ženy rozhodly pro donošení dítěte, ale poté ho chtěly dát k adopci. V těchto případech by nechtěných dětí rapidně přibývalo a bylo by nutné zřídit nové dětské domovy a celkově by se musel zjednodušit samotný proces adopce. Pak jsou tu ale ženy, které by tuto organizaci sice navštívily, ale své rozhodnutí by nezměnily, protože v mnoha případech je pro ně těhotenství komplikací a děti opravdu nechtějí a nemohly by jim dát dostatek lásky.

Zásadním argumentem Hnutí pro život je otázka morálnosti potratu. Pokud člověk věří, že je plod lidská bytost, neměl by obhajovat potrat jako legitimní. Protože tím dokazuje, že to není lidská bytost. Potrat podle nich není nemorální ve stejném smyslu, jako je nemorální zabít tříleté dítě. Potrat sice odsuzují jako nemorální, ale chtějí ho ponechat legální. Protiargumentem zastánců pro life je, že únos, znásilnění a týraní je

⁹⁹ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 50

¹⁰⁰ Srov. ALCORN, Randy C. Proč chránit nenarozený život: péče o nenarozené děti a jejich matky. 1. vyd. Přeložil Alena ŠVECOVÁ. Praha: Návrat domů, c2011, s. 17–19

považováno za nemorální, ale zároveň by rozhodně nezastávali jejich legálnost. Porovnávání morálnosti potratu a vraždy je vždy těžké. Pokud se žena rozhodne pro potrat, zřejmě plod nepovažuje za lidskou osobu. V krajním případě bere budoucí dítě jako shluk buněk, ze kterého dítě může vzniknout. Ale již ho nebere jako budoucí dítě, které by mohla milovat jako ženy, které otěhotněly a čekají své vytoužené dítě.¹⁰¹

V současné době spustili program „Nesoudíme. Pomáháme“. Jedná se o program, který má pomoci ženám, které nechtěně otěhotněly. Hnutí pro život podporuje i spousta významných osobností. Samotné Hnutí se snaží pomoci, pokud si žena klade následující otázky:

- 1. Čekáte další dítě a máte strach, jak partner zareaguje?*
- 2. Vyhazuje vás přítel z bytu a nevíte, co s vámi bude?*
- 3. Jste studentka a rodiče vás nutí k potratu?*
- 4. Máte strach, co řekne zaměstnavatel?*
- 5. Jste cizinka bez zázemí, ale chcete dát dítěti šanci?*
- 6. Nevíte, co přesně znamenají odborné termíny a máte strach se zeptat?*
- 7. Jste na všechno sama a uvítala byste kontakt na rodinu, která by vám pomohla během těhotenství, příp. i po narození dítěte?¹⁰²*

Hnutí pro život je, na rozdíl od hnutí pro volbu, ucelená organizace, která se snaží ženám potrat rozmluvit. Vydávají své publikace, články a pokouší se cílit i na samotné ženy. Toto hnutí má do jisté míry svůj smysl, ale zároveň se potýká s problémy, které vyplývají z manipulace s informacemi. Například ukazují dokumenty, jak vypadá potracené dítě. Ale již neřeknou pravý údaj o stáří plodu. Zatímco plodu je ve skutečnosti 24 týdnů, oni ho vydávají za plod starý 12 týdnů.

6.2. Hnutí pro volbu

Základním přesvědčením tohoto hnutí je právo rodičů, respektive ženy na svobodnou volbu. Žena má právo se rozhodnout o počtu svých dětí. Zároveň zastává názor, že nikdo nemá právo ženě zasahovat do tohoto rozhodnutí a ani do jejich představ o počátku lidského života. Zastánci tohoto názoru souhlasí, že je potrat nežádoucím jevem a proto akceptují všechny formy antikoncepce. Ale chtějí, aby byla interrupce

¹⁰¹ Srov. ALCORN, Randy C. Proč chránit nenarozený život: péče o nenarozené děti a jejich matky, s. 19–20

¹⁰² Hnutí PRO ŽIVOT. Nesoudíme. Pomáháme. [2017-03-19]. <<http://hnutiprozivot.cz/nesoudime-pomahame>>.

dostupnou a hlavně bezpečnou volbou pro ženy, které nechtěně otěhotní.¹⁰³ Díky svým názorům je toto hnutí často označováno jako propotratové. Součástí jejich názorů není jen dostupnost potratu. Podle nich má mít žena právo sama rozhodnout o svém těhotenství, zda dítě chce či nikoliv. A naopak každé dítě má mít právo na to, být chtěné.

Hnutí pro volbu nevystupuje tak uceleně, jako Hnutí pro život. Do jisté míry se jedná spíše o soubor názorů jednotlivých lidí, kteří potrat schvalují. I oni mají argumenty pro potrat, stejně jako je má Hnutí pro život proti němu. Tito lidé nepotřebují mít základnu, protože v naší společnosti celkově převažuje názor, který potraty schvaluje. Pro většinu mladých žen je svoboda přirozeným prvkem a nedokáží si představit jakýkoliv způsob omezení. Svoboda volby je v demokratické zemi samozřejmostí a své názory prezentují tak, že jak nakládají se svým tělem, je jejich věc. Avšak nutno podotknout, že dnešní moderní antikoncepční metody jsou natolik dostupné a spolehlivé, že počet umělých potratů se neustále snižuje. Přesto si svobodu volby nebudou chtít ženy nechat vzít.

¹⁰³ Srov. LEVRET, Interrupce-stále aktuální problém (03/2004) [2016-11-05]. <<https://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2004-3/?pdf=148>

7. Potrat z lékařského hlediska

Potrat může žena podstoupit na základě žádosti u svého gynekologa a také jí to umožňuje zákon č. 467/1992 Sb. Ze zdravotního hlediska může být potrat doporučen ženám, které mají srdeční vady, choroby plic, zhoubné nádory, duševní nemoci atd.¹⁰⁴ Lékař může provést potrat pouze na základě žádosti ženy. Ve výjimečných případech, může provést umělé ukončení těhotenství bez souhlasu ženy, pokud její stav je vážný. Není proto možné získat její souhlas a ukončení těhotenství je nezbytné k záchraně jejího života. Umělé přerušení těhotenství lze provést do dvanáctého týdne od poslední menstruace. Do 16. týdne je možné provést potrat, pokud je žena infikována virem rubeoly. Do 24. týdne je možné provést potrat při zjištění genetické vady plodu. To je nejvyšší hranice a lze ji překročit pouze tehdy, pokud těhotenství přímo ohrožuje život ženy nebo má plod závažnou genetickou vadu, která je neslučitelná se životem.¹⁰⁵

7.1. Miniinterrupce

Miniinterrupci lze provést do sedmého týdne těhotenství. V podstatě se jedná o odsátí plodu z dělohy.¹⁰⁶ Pokud se žena rozhodne pro ukončení těhotenství, jedná se o nejčastější metodu. Miniinterrupce je šetrnější než chirurgický potrat. Tento zákrok se přesto nemusí obejít bez vedlejších účinků nebo rizika zánětu či neplodnosti.¹⁰⁷

7.2. Chemický potrat

Jedná se o potrat pomocí potratové pilulky RU-486, která byla nedávno schválena i v České republice a je tak dostupnější pro ženy, které chtějí podstoupit potrat. Jedná se o pilulku, kterou žena spolkne a následně potratí. Vstup této pilulky na trh provázely značné etické, právní i náboženské výhrady. Průkopníkem této metody byly Spojené státy Americké. Od roku 2000 se tato pilulka ve světě postupně rozšiřovala. V současnosti je legalizována ve více než 25 státech, včetně Německa a Velké Británie. V roce 2013 byla uvedena i na český trh. Tento medikament má značné vedlejší účinky, a proto není možné běžně ho zakoupit v lékárně. Užití této potratové pilulky je možné pouze na lůžkovém oddělení gynekologického zařízení. Tato metoda je šetrnější než

¹⁰⁴HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. Porodnictví, s. 245

¹⁰⁵ Srov. KUDELA, Milan a kol. Základy gynekologie a porodnictví pro posluchače lékařské fakulty, s. 144–145

¹⁰⁶Srov. HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. Porodnictví, s. 245 a 461–463

¹⁰⁷Srov. PRO ŽENY, Bát se či nebát interrupce, [online]. (21.3.2009), [2018-06-03]. <<https://www.prozeny.cz/clanek/bat-ci-nebat-se-interruptce-26522>>.

klasická miniinterrupce, ale pro mnoho žen je z lékařských důvodů nevyhovující.¹⁰⁸ Některé ženy také od využití této metody mohou odradit vedlejší účinky. Nejčastěji se jedná o bolest hlavy, silnější krvácení, křeče, bolesti břicha, zvracení, únava a závratě. Žena je sledována zdravotnickým zařízením, kde jí byla pilulka podána a kde ji, v případě komplikací, poskytnou potřebnou péči. V některých případech se může stát, že pilulka potrat nezpůsobí, proto jsou stanoveny kontroly po čtrnácti dnech od podání pilulky, kdy žena podstoupí vyšetření. Pokud by totiž těhotenství i přesto pokračovalo, mohl by mít plod genetickou vadu.¹⁰⁹

7.3. Chirurgický potrat

Třetí potratovou metodou je klasický instrumentální potrat, který se provádí do dvanáctého týdne těhotenství. Postup je obdobný jako u miniinterrupce, jen za použití větších nástrojů a také vyšších rizik pro ženu.¹¹⁰ Potraty prováděné po dvanáctém týdnu mají pro ženy největší zdravotní rizika a jsou proto schvalovány ve výjimečných případech, jako je ohrožení zdraví ženy, těžké poškození plodu nebo je plod neschopen života.¹¹¹

¹⁰⁸ Srov. HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL, Porodnictví, s.462–463

¹⁰⁹ Srov. BIOETIKA V LÉKARENSTVÍ, Článek z Časopisu českých lékárníků (3/2013): Mifepriston [2016-10-07]. <<http://bioetika-v-lekarenstvi.webnode.cz/mifepriston-ru-486/>>.

¹¹⁰ Srov. HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. Porodnictví. s. 245 a 461–463

¹¹¹ Srov. BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci, s. 7

8. Ospravedlnění potratu

Za jakých podmínek by se dal potrat označit jako přijatelný? Tato otázka má jistě mnoho různých odpovědí, protože každý považuje za správné něco jiného. Jak již bylo uvedeno, katolická církev neumožňuje potrat za žádných okolností. Někteří lidé si mohou potrat zdůvodnit po znásilnění ženy. Podle dalšího názoru by bylo možné o potratu uvažovat v případě poškození plodu. „*Obvyklým důvodem pro schválení potratu jsou značné útrapy, jimiž by matka nebo rodina trpěly, pokud by těhotenství pokračovalo. Ukončení těhotenství může způsobit bolest zabíjenému, ale dovolit plodu žít může působit utrpení více lidem. Vyhnout se takové bolesti možná opravňuje zničení potencionální lidské bytosti. Jenže odsudky vynesené na základě pouhých úvah o příčinách a následujících se někdy dotknou i těch nejotrlejších.*“¹¹² Pokud bychom chtěli potrat zkoumat z utilitaristického pohledu, považuje žena potrat za morálně správný, protože jí pomůže od bolesti nebo od utrpení jejích blízkých. Do jisté míry ji může utvrdit v tom, že je potrat správné východisko. Na základě čtyř principů utilitarismu se pokusím objasnit morálnost potratu z pohledu ženy.

Prvním je princip následků. O žádném jednání není možné říci, že je samo o sobě správné nebo špatné, ale jde o to, co způsobuje. Důležitější jsou následky samotného činu.¹¹³ Pokud se tedy žena rozhodla na základě svého svědomí a je přesvědčená, že se jedná o správné rozhodnutí a navíc výsledkem je nejen její dobro, ale uleví i její rodině, lze potrat považovat za ospravedlnitelný.

Druhým je princip užitečnosti. Jeho hlavním kritériem je prospěšnost. Z části vychází z hédonismu a kalkulu libostí a nelibostí. Jako morálně správné jednání můžeme definovat to, které způsobí nejvíc dobra největšímu počtu lidí.¹¹⁴ Takže opět vycházíme z předpokladu, že to žena dělá na základě rozhodnutí, které uleví více lidem. Tento aspekt se dá vyložit na postiženém plodu. Pokud se žena rozhodne dítě donosit, je to zátěž nejen pro ni, ale pro celou rodinu. Pokud se rozhodne pro potrat, můžeme to považovat za morálně správné, protože ulehčí nejen sobě a rodině, ale do jisté míry i společnosti. Postižené dítě představuje pro ekonomický systém mnohem větší náklady,

¹¹² THOMASMA, David C. a Thomasine Kimbrough KUSHNER. Od narození do smrti: etické problémy v lékařství, s. 74

¹¹³ Srov. VÁCHA, Marek Orko, Radana KÖNIGOVÁ a Miloš MAUER. Základy moderní lékařské etiky, s. 29

¹¹⁴ Srov. tamtéž, s. 29

než dítě zdravé. U tohoto principu tak můžeme vidět komplexnost jejího rozhodnutí pro život plodu a jeho dopady na celou společnost.

Třetím je princip hédonismu. Jak již bylo řečeno, jeho základem je dobro pro co největší počet lidí. Otázkou zůstává, co je dobro. Opět se setkáme s více vysvětleními. Pokud se zaměříme na nemocniční prostředí, je dobro zlepšení kvality života pacienta. Mimo nemocnici je jeho definice problematičtější. Podle utilitaristů si dobro určuje každý sám a vychází z uspokojování lidských potřeb a zájmů. V podstatě se jedná o štěstí dané osoby, ovšem to, v čem toto štěstí spočívá, si určuje každý sám.¹¹⁵ Tento princip se v aplikaci na potrat shoduje s principem užitečnosti. Jde ale více do hloubky, kdy rozhodujícím je dobro a štěstí ženy. V tomto případě už je potrat akceptovatelný i v případě, že je pro ženu dítě nechtěné. Zde již nemusí být plod poškozený, pokud se žena rozhodne, že dítě je pro ni utrpením, je potrat správným řešením, protože život bez dítěte označuje jako šťastný a tedy dobrý.

Posledním je sociální princip, který opět vyžaduje co nejvíce dobra pro co největší počet lidí. Navíc se nesmí morálka považovat za egoistickou a v úvahu se tak musí brát přání a zájmy druhých lidí.¹¹⁶ Pokud opět vycházíme z předchozích principů, tak zde můžeme brát za morálně správný potrat v případě, že by budoucí dítě bylo příliš velkou zátěží pro celou společnost. Můžeme tak akceptovat potrat poškozeného plodu.

Hlavním úkolem společnosti je pokusit se potratům zabránit a pokusit se omezit příčiny, které k potratu vedou. Mezi hlavní úkol patří větší pomoc svobodným matkám, snaha pochopit je, pokusit se jim zajistit kvalitní bydlení, poradenství pro ženy v nouzi, lepší finanční příspěvky pro rodiny s dětmi, ale i lepší mzdu. A v neposlední řadě také kvalitní sexuální a rodičovskou výchovu, která by vedla k zodpovědnosti mladých lidí.¹¹⁷

Odpůrci zde jistě mohou namítat, že potrat je nemorální v každém případě a nic na tom nezmění ani finanční důvody. Pravdou je, že v naší společnosti se najde stále mnoho lidí, kteří nepracují a pracovat ani nechtějí a jsou také velkou zátěží pro společnost. Stejně tak samotné rozhodnutí ženy není směrodatné, protože plod má právo na život od samého vzniku. Pokud ho zabijeme, toto právo mu upřeme a navíc za něj nemůžeme rozhodovat.

¹¹⁵ Srov. VÁCHA, Marek Orko, Radana KÖNIGOVÁ a Miloš MAUER. Základy moderní lékařské etiky, s. 29–30

¹¹⁶ Srov. tamtéž, s. 30

¹¹⁷ Srov. HÄRING, Bernard. Frei in Christus-Moraltheologie für Praxis des christlichen Lebens, Band III, 21–129. Freiburg–Basel–Wien 1981, s. 23

9. Potrat z pohledu žen

Potrat je pro ženu za všech okolností těžkou volbou a mnoho z nich se potýká s psychickými následky po celý život. Některé ženy zažívají pocit viny z odmítnutí budoucího dítěte i několik let po potratu. Spousta z nich si to uvědomuje i poté, co se stanou babičkami. Pro některé ženy je to po zjištění těhotenství automatická volba, prostě podstoupí potrat a žijí si dál svůj život. U jiných je to ale bolest na zbytek života. U dalších žen je interrupce natolik těžkou životní situací, že se s ní nevyrovnají po zbytek života. Mohou to vnímat jako pocit viny, studu, chybného rozhodnutí. Mají pocit, že odmítly budoucí život a že je to jejich selhání. I když potom mají další děti, nejsou schopny na interrupci úplně zapomenout.¹¹⁸ Psychologický aspekt potratu může být jedním z argumentů, proč potrat zakázat. Na druhou stranu jsou ženy, které se s potratem vyrovnají lépe a nevidí důvod, proč ho nepodstoupit.

Pokud se žena rozhodne pro potrat, v některých případech nezná všechna rizika následků, které tato volba způsobí. Mezi nejčastější z nich patří neplodnost, ale jsou tu i další rizika, která by měla žena zvážit.¹¹⁹ „*Ve své svědecké výpovědi před senátním podvýborem roku 2004 dr. Elizaber Shadiganová uvedla, že potrat zvyšuje výskyt rakoviny prsu, vcestrné placenty, předčasných porodů a sebevražd matek... U žen, které podstoupily potrat, je statisticky více úmrtí všeho druhu. U žen, které dříve podstoupily potrat, nejméně čtyřicet devět studií prokázalo statisticky významný nárůst výskytu předčasných porodů a rizika nízké porodní váhy. Nízká porodní váha a předčasný porod jsou nejdůležitější rizikové faktory u kojenecké úmrtnosti či pozdějších postižení, stejně jako u nižších kognitivních schopností a větších problémů s chováním. Některé ženy nejsou schopny po potratu znovu otěhotnět. Potrat zvyšuje pravděpodobnost výskytu malformací u jejich dětí. Úmrtnost kojenců matek, které v minulosti absolvovaly potrat, je dvakrát až čtyřikrát vyšší, než je běžné.*“¹²⁰

Tyto studie a celkově i širší rizika potratu nejsou až tolik známá. Žena je upozorněna na riziko neplodnosti, ale dnešní moderní medicína je již na tak vysoké úrovni, že toto riziko neberou zas tak vážně. Ovšem riziko ostatních následků už tak známé není. Na tomto výzkumu pracovala především Amerika. V České republice tyto studie zatím ověřeny nebyly a zatím nebyla ani potvrzena souvislost mezi potratem a rakovinou prsu.

¹¹⁸ Srov. Čekala jsem miminko, --ale už tu není, s. 104–126

¹¹⁹ Srov. ALCORN, Randy C. Proč chránit nenarozený život: péče o nenarozené děti a jejich matky, s. 69–70

¹²⁰ ALCORN, Randy C. Proč chránit nenarozený život: péče o nenarozené děti a jejich matky, s. 70

Nejzávažnějším následkem zůstávají psychické následky pro ženu. S tím souvisí i větší množství sebevražd a sebepoškození žen, které potrat podstoupily. Přesnou spojitost také nelze hledat jen v samotném následku potratu. Velkou roli hraje psychická stránka ženy ještě před otěhotněním. Silné a samostatné ženy budou mít s velkou pravděpodobností vyšší psychickou odolnost a tedy se s potratem snáze vyrovnají, než ty ženy, které měly psychické problémy již dříve nebo jsou celkově labilní. Pro psychické zotavení ženy po potratu je asi nejdůležitější, aby byla žena na všechna rizika upozorněna a především, aby to bylo její svobodné rozhodnutí, ke kterému ji nikdo a nic nenutilo. Pokud se žena sama rozhodne, že dítě nechce a není na ni vyvíjen žádný tlak okolí, má větší pravděpodobnost psychického zotavení než žena, která k tomu byla donucena. Pro ženy, které o potratu přemýšlejí, by měla, jak jsem uvedla již výše, být možnost využít rady a pomoci nějaké organizace, kde by pracovali jak lékaři, tak psychologové. Žena by si mohla v klidu všechno promyslet a hlavně by se nebála následků, pokud by si dítě ponechala. Některé ženy také cítí velkou zodpovědnost mít dítě. Pokud na něj navíc zůstanou samy, bojí se nejen zodpovědnosti, ale i finančních nákladů. Kdyby existovala síť organizací s pomocí pro budoucí matky samoživitelky, mohl by se počet potratů snížit. Na ženy nebývá vyvíjen jen tlak rodiny nebo okolí, ale mnohé z nich se samy rozhodnou pro potrat, protože se bojí budoucnosti s dítětem a s tím spojených finančních nákladů. Pokud by stát dokázal více podporovat tyto ženy a zajistil by jim možnost poradenství a pomoci, mohl by počet potratů klesnout. Pro mnoho žen je také problematická situace doma, a pokud nemají potřebné zázemí, raději zvolí potrat. Pokud by stát dokázal zajistit dostatečné množství ubytovacích kapacit, mohla by se situace zlepšit. Některé ženy by pak hledaly soukromí a samostatnost a nemusely by si pak v budoucnu vyčítat zbytečný potrat.

10. Proč se žena rozhodne pro potrat?

„Ženy promýšlejí svou situaci v několika rovinách. Zvažují praktické věci, jako své možnosti se o děti postarat po citové a finanční stránce. Jak tyto náklady ovlivní život ostatních členů rodiny. Jak by ovlivnilo narození dítěte možnosti realizovat své profesní představy. Ale nevyhnou se ani etickým otázkám o potratu. Trápí je otázky, zda jsou špatné, když se rozhodnou pro potrat a zda je potrat vražda. Mají také strach z reakcí rodiny a blízkého okolí.“¹²¹ Pokud žena při nechtěném těhotenství požádá o pomoc člena hnutí „pro life“ s největší pravděpodobností ji postupnou manipulací donutí dítě donosit, protože je to pro ně hlavní posvátnosti života. Pro ženu je samotné rozhodování v této situaci velmi těžké a může se nechat snadno ovlivnit. Když se podíváme na nemorální důvody potratu pro ženu, jedná se například o potrat z důvodu plánované dovolené nebo jiných banalit. Morální potrat naopak mohou ženy vnímat v situacích, kdy se nedokážou o dítě samy postarat nebo třeba i při rozvoji kariéry.¹²² V případě že se žena rozhodne pro potrat kvůli kariéře, může zde být rozpor. Jestliže do budoucna žena s dítětem počítá, jedná se o nedostatečný argument při rozhodnutí podstoupit potrat. Žena tak jako tak bude jednou nucena na nějaký čas práci opustit a tím může ztratit své dosavadní postavení. Při volbě pro potrat z důvodu zaměstnání se jedná o neetické rozhodnutí, protože žena se nerozhoduje podle svého svědomí, ale spíše na základě potřeby uznání a peněz.

10.1. Finanční důvody

Mezi další důvody, proč se žena rozhodne pro potrat, patří čistě finanční důvody, kdy žena nemá dostatek peněz, což je z pohledu etiky také značně rozporuplné. Dítě v dnešní době sice není levná záležitost, ale žena by měla počítat i s podporou státu, rodiny a v neposlední řadě také otce dítěte, který by na dítě měl platit alimenty. Mezi další morálně diskutabilní důvody je potrat z donucení. Žena by si možná dítě chtěla nechat, ale tlak okolí jí donutí k potratu. Pokud se žena rozhodne pro potrat na základě tlaku z okolí, je to horší než při jejím vlastním rozhodnutí.¹²³ Pro církve nejsou ani sociální důvody oprávněním pro schválení potratu. Je-li potrat pouze výsledkem chudoby nebo jiné těžké sociální situace, viní především společnost a stát, který není

¹²¹ JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 62–63

¹²² Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu, s. 60–61

¹²³ Srov. Čekala jsem miminko, --ale už tu není, s. 114

schopen ženám zajistit dostatečné prostředí.¹²⁴ Dalším neetickým argumentem pro potrat je interrupce z důvodu pohlaví dítěte. Tato praxe je běžná v Číně, která je silně patriarchální a zakládají si tam na mužském potomkovi. Situace už došla tak daleko, že vláda zakázala sdělovat rodičům pohlaví dítěte, protože značně poklesl počet narozených děvčat.¹²⁵ Podobný problém se vyskytl také ve Velké Británii. Tam je potrat z důvodu nechtěného pohlaví dítěte nelegální. Doktoři ho přesto v některých případech bez problémů provedli a jako důvod uvedli jiný problém.¹²⁶ Jelikož u nás může mít žena různé důvody pro potrat, je možné se v některých případech domnívat, že interrupce byla provedena jen na základě „nevhodného“ pohlaví dítěte. Důvodem může být, že chtěla chlapce nebo holčičku, ale třeba že má již dva kluky a chtěla by pouze holčičku. Tento důvod pro potrat je neetickým, protože nepřináší nikomu dobro a naopak se jedná spíše o rozmar ženy nebo muže.

10.2. Partnerské důvody

Mezi další důvody patří i problémy v manželství nebo partnerském vztahu.¹²⁷ *„Ženy mají problémy se svým partnerem, nechtějí vychovávat dítě samy, chtějí, aby jejich dítě vyrůstalo s otcem nebo mají pocit, že by měly být vdané, než budou mít dítě. I zde vstupuje do rozhodnutí prvek odpovědnosti, když chtějí dítěti zabezpečit stabilní a kvalitní podmínky pro život. Ženy reflektují případné budoucí rizikové aspekty výchovy, jako by byly hádky, rozvod, chudoba, absence otce apod.“*¹²⁸ Otázkou zůstává, zda by dítě naopak vztahu nepomohlo nebo by to žena nezvládla sama. V dnešní době roste počet dětí v neúplných rodinách, ale i matek samoživitelek, které přes nelehkou situaci dokázaly dítě vychovat. Podle Českého statistického úřadu bylo v roce 2015 celkem 46 887 narozených dětí svobodným matkám. Kdežto v roce 2005 to byla jen skoro polovina tohoto počtu, tedy 25 753. Celkový počet narozených dětí se zvýšil. V roce 2006 se narodilo 102 498 dětí, zato v roce 2015 již 111 162 dětí. V roce 2006 byl počet mrtvě narozených dětí 287 a v roce 2015 to bylo 398 dětí.¹²⁹

¹²⁴ Srov. ROTTER, Hans. Důstojnost lidského života: [základní otázky lékařské etiky]. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1999, s. 53

¹²⁵ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 62

¹²⁶ Srov. NOVINKY.CZ, Britští lékaři prováděli potraty vyžádané kvůli pohlaví plodu. 2012 [2016-10-05]. <<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/260007-britsti-lekari-provadeli-potraty-vyzadane-kvuli-pohlavi-plodu.html>>.

¹²⁷ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 61

¹²⁸ JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 61

¹²⁹ Srov. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 4. Porodnost [2016-10-22]. <<https://www.czso.cz/documents/10180/32853359/1300691604.pdf>>.

V této tabulce je zobrazen počet narozených dětí v letech 2005 až 2015.

Tabulka 1 Narození, 2005–2015¹³⁰

	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Narození celkem	102 498	117 446	108 990	108 955	107 117	110 252	111 162
Mrtvé narození	287	293	317	379	366	392	398
Živě narození	102 211	117 153	108 673	108 576	106 751	109 860	110 764
v tom: chlapci	52 453	60 220	55 789	55 536	54 702	56 410	56 817
dívky	49 758	56 933	52 884	53 040	52 049	53 450	53 947

10.3. Zdravotní důvody

Asi nejzávažnějším důvodem, který lze částečně obhájit i morálně, je potrat ze zdravotních důvodů. Pro ten se ženy rozhodují v případě, kdy je jejich život ohrožen. Což je zodpovědnost nejen vůči sobě, ale i okolí a samotnému dítěti, které by v krajním případě mohlo být sirotkem. Potrat ale může žena zvolit i v případě zdravotního postižení samotného plodu. Rozhodnou-li se pro potrat, mohou to brát jako ušetření budoucího utrpení a to nejen dítěte, ale celé rodiny. Pokud má plod diagnostikovanou nemoc, při které se předpokládá, že nebude schopno samostatného života, je ženino rozhodnutí mnohem dalekosáhlejší. Už se nejedná pouze o její život. Pokud bude nemohoucí a nebude se moci o svého potomka postarat, je potřeba najít alternativní možnost. V tomto případě pak rozhodnutím o ponechání si dítěte je ovlivňování života dalších lidí, včetně ženinych sourozenců i případných dalších dětí, které jednou mohou mít problém se o sourozence postarat. Mohou to být osobní důvody, protože někteří lidé nemají pečovatelskou povahu a starat se o postiženého člověka by psychicky, a možná ani fyzicky, nezvládli. Byli by nuceni zvolit ústavní péči, která obnáší další finanční i morální problémy.¹³¹

Mezi další morálně přípustné důvody pro potrat je otěhotnění následkem znásilnění nebo jiných způsobů, které odporují důstojnosti ženy. Pokud se žena z psychických důvodů nedokáže na své dítě, které bylo počato při znásilnění ani podívat, je jednou z možností adopce. Problémem ovšem je také další psychická zátěž pro ženu, která nejprve své dítě nenávidí a pak ho ještě dá k adopci. To může ženě způsobit těžký pocit viny. Podle Rottera ani zde nemůžeme potrat ospravedlnit. Vina nepadá jen na ženu, ale i na otce dítěte.¹³²

¹³⁰ Tabulka je převzata z dokumentu Českého statistického úřadu 4. Porodnost,

¹³¹ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 61–62

¹³² Srov. ROTTER, Hans. Důstojnost lidského života, s. 54

Podle mého názoru je tato problematika značně choulostivá. Po znásilněné ženě, která už má takto způsobené trauma, není možné chtít, aby ještě porodila dítě, které nikdy nebude moci milovat.

10.4. Nezralost nebo pozdní věk

Dalším důvodem potratu je také věk ženy. Například mladé dívky, které nechtěně otěhotnějí, to vnímají jako „zkažení života“ případně zatížení rodičů, ke kterým dítě v případě potřeby „odloží“. Tento problém se týká dívek, které studují, nemají partnera a mají jiné priority. Při rozhodování o potratu zde hraje roli i tlak rodičů, kteří chtějí pro dívku to nejlepší a třeba ani sami nemají sílu na pečování nebo soužití s malým dítětem. Týká se to především případů, pokud by dívka zůstala bydlet i nadále u rodičů, protože by nebyla schopná se sama uživit. Opakem jsou naopak starší ženy, které nechtěně otěhotní. Dítě již neplánovaly, necítí se na něj a navíc pokud by onemocněly nebo zemřely, neměl by se o jejich dítě kdo postarat.¹³³

10.5. Nemateřskost

Jedním ze závažných důvodů je tzv. nemateřskost ženy. Mnoho žen má problém se samotným mateřstvím. Nemají pro dítě cit, dítě v nich vzbuzuje odpor, nejsou mu schopny dát potřebnou lásku a nechtějí se ho ani dotýkat. Nemateřskost se v naší společnosti objevuje a ani zdaleka to nemusí být výsada lesbických žen. Mnoho žen žijících v homosexuálním partnerství si dítě přeje a v některých případech ho i má. Protikladem jsou ženy, které žijí ve spokojeném manželství, a přesto dítě nechtějí. Je to dáno jak biologicky, kdy žena prostě nemá cit k dítěti, tak i výchovou. Žena, která v dětství měla silnou mateřskost, ji mohla výchovou v rodině ztratit. Ale platí to i naopak. Biologicky nemateřská žena, která vyrůstala v rodině, kde je dítě nejvyšší hodnotou, se může změnit, přát si ho a dítě přijmout. Tato dispozice není dána jen biologii, ale také výchovou a rodinným zázemím. Jestliže si žena dítě přeje, ale neumí si představit být s ním doma nebo opustit svou práci, musí si najít partnera, pro kterého je dítě vším. Pokud je ochoten zůstat s ním doma a dát mu potřebnou lásku a péči, může i tato žena najít v mateřství štěstí. Je to však dlouhý proces, do kterého nemůže být žena manipulována, ale postupně si musí uvědomit své priority a zda dokáže dítě přijmout a mít ho ráda.¹³⁴

¹³³ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 62

¹³⁴ Srov. MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Jak a proč nás trápí děti. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997, s. 26–27

10.6. Adopce jako řešení?

Česká republika má stále značný počet potratů. Možným řešením pro snížení počtu potratů je snaha podpořit ženy dítě donosit a dát ho k adopci. To s sebou nese mnohá úskalí. Jednak některé ženy nechtějí být devět měsíců „inkubátorem pro cizí dítě“ a také to nese mnoho dalších psychických i fyzických problémů. Navíc je žena, která dá dítě k adopci, většinou morálně odsouzena za nedostatek citu. Často se setkávají s odmítavým chováním svého okolí i ve zdravotnickém zařízení, kde dítě porodily. Mnoho žen však svou situaci pečlivě promýšlí, a pokud nejsou schopny dát dítěti potřebnou lásku, zvolí adopci. Žena, která dítě porodí, ho nesmí vidět a ani se nedoporučuje sdělovat, zda je to holčička nebo chlapeček. Dítě dá žena k adopci a v mnoha případech se dále o jeho život nezajímá. Nejtěžším obdobím ženy je poporodní období, kdy okolí dotírá, co se stalo s dítětem. Nikdo z okolí si neumí představit její těžkou situaci, a že svými dotazy a názory ženě rozhodně nepomáhají. Zatímco pro potrat má naše společnost pochopení, pro adopci již nikoliv. Nedokážou pochopit to, že některé ženy nemají mateřské city. Neuvědomují si, že tímto rozhodnutím pomůže žena bezdětnému páru prožít šťastný a naplněný život díky jejímu dítěti.¹³⁵

Pro adopci lze najít také několik výhod:

- a) adoptované dítě může mít šťastné dětství
- b) partneři čekající na adopci dostanou vysněné dítě
- c) matka si vše může promyslet a případně během těhotenství nebo v šestinedělí adopci zrušit
- d) Žena nepodstupuje chirurgický zákrok, který navyšuje neplodnost¹³⁶

¹³⁵ Srov. MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Děti, rodina a stres. 1. vyd. Praha: Galén, 1994, s. 176–179

¹³⁶ Srov. KLIMEŠ, Jeroným. Křesťanství, vztahy a sex: na útěku od sebe k tobě a od tebe k sobě. Praha: Novela bohémica, s. 238–239

11. Muži a interrupce

Mnoho mužů nemá potřebu mít dítě nebo ho nechce mít se současnou partnerkou. V tomto případě se jim uleví, pokud se žena rozhodne pro potrat.¹³⁷ Pro některé muže ale je ženina volba pro interrupci také závažným rozhodnutím. Mohou také cítit vinu, pokud ženu nutí k interrupci. Většina názorů i postojů žen se mužskému pohledu nevěnuje. Berou to tak, že to není jeho volba, on není těhotný, nemění se mu nálady ani tělo. Asi nejhorším problémem je podstoupení potratu, i když s tím muž nesouhlasí.¹³⁸

V roce 2008 proběhl návrh lidovců, aby žena mohla podstoupit potrat jen se souhlasem otce dítěte. Měl se tím především snížit počet potratů.¹³⁹ Tato úprava zákona schválena nebyla a ženy tak stále mohou podstoupit potrat i bez vědomí otce dítěte. Právo na sebeurčení ženy, podle kterého může podstoupit potrat bez vědomí otce dítěte, je stále diskutovaným a ožehavým tématem. Na jedné straně stojí svoboda volby pro ženu, ale na druhou stranu bychom měli postavit také svobodnou volbu pro otce. Mít dítě je sice pro ženu náročnější než pro muže, alespoň v prvních devíti měsících, ale není už úplnou výjimkou muž na mateřské dovolené, který se dokáže plně o dítě postarat. Dříve byl především muž zdrojem příjmů a žena tak musela s dětmi zůstat doma. Dnes to již neplatí. Pokud zákon umožňuje čerpat rodičovskou dovolenou muži, tak proč by muž neměl mít plné právo na rozhodnutí o osudu svého dítěte.

Problematikou pohledu muže na interrupci se věnuje stále málo autorů. Je to možná tím, že muži neradi přiznávají své pocity ze ztráty dítěte, nemohou se vyrovnat s rozhodnutím ženy i náladou ve společnosti, že do toho vlastně nemají co mluvit, protože je to věc ženy. Ale naopak, když ženu do interrupce nutí, tam je již názorů mnoho. Všeobecně by mělo platit, že muž by měl mít právo zasáhnout do rozhodnutí ženy, stejně jako má žena právo rozhodnout se pro potrat. Mnoho žen si nemusí být jisto partnerovým chováním. Než by se s ním poradily, raději rovnou zvolí potrat a v mnoha případech o tom muž ani neví. Třeba by se zachoval jinak, než očekávají a na dítě by se těšil spolu s ní. Mělo by se začít uvažovat o možnosti muže více zapojit do rozhodnutí o interrupci. Určitým východiskem by bylo prozkoumání rodinné situace před

¹³⁷ Srov. Proč pláčeš, Miriam: utrpení žen po potratu : "postabortivní syndrom" : informace lékařů o psychických následcích potratu a svědectví postižených žen ; z německého originálu . přeložila Kateřina Ucháčová. Vyd. 1. Praha: Hnutí Pro život ČR, 2000, s. 33

¹³⁸ Srov. JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender, s. 69–70

¹³⁹ Srov. IDNES.CZ, Lidovecký návrh: Potrat jen s podpisem otce (10.4.2008) [2016-11-07]. <http://zpravy.idnes.cz/lidovecky-navrh-potrat-jen-s-podpisem-otce-f2g-/domaci.aspx?c=A080409_213146_domaci_dp>.

provedením potratu a případné doporučení vhodné terapie. Pokud by si potenciální rodiče měli možnost promluvit s odborníkem na tuto problematiku, byla by šance určitému počtu potratů zabránit. Také by jim mohla pomoci možnost konzultace s odborníkem v přítomnosti partnera. Žena partnerovi v mnoha případech o těhotenství neřekne, protože se obává jeho negativní reakce. Jsou ale také případy, kdy muž nejprve na potratu trvá, ale s odstupem času si vše promyslí a rád by změnil názor, což už bohužel není možné. Výsledkem konzultace by bylo vyřešení nastalé situace. Třeba by oba partneři toto rozhodnutí přehodnotili a došli k závěru, že si dítě rádi nechají a budou spolu tvořit rodinu.

12. Nechtěné děti a následky

Problematika potratu a ponechání si dítěte i přesto, že o něj žena nestojí je složitá. Pro mnoho žen není jiné východisko než jít na potrat. Již v roce 1968 bylo stanoveno, že rodiče mají právo rozhodnout o počtu svých dětí a jak dlouho je budou mít po sobě. Samotné dítě má právo narodit se jako chtěné a plánované. Žena, která otěhotní nechtěně, pak musí zvážit i toto právo.¹⁴⁰ Pokud je žena natlačena do dítěte okolím, trpí tím především dítě. V mnoha případech má dítě nedostatek lásky a vstřícnosti matky. Důsledkem toho je, že nemá takovou vazbu na matku, kterou by potřebovalo ke své socializaci. Také to může být příčina mnoha psychických problémů. Pocit viny, který může vzniknout, protože ho chtěla dát pryč, vede k úzkostlivé výchově a neschopnosti se včas od dítěte odpoutat. Z takovéto matky se může stát tzv. „opičí matka“, která se o dítě bojí natolik, že není schopna mu dát potřebný prostor. To může být pro budoucnost dítěte kontraproduktivní. Na dítě se také přenáší její špatný vztah s otcem dítěte. Pokud ji partner nutí k potratu, není schopna dát dítěti potřebnou jistotu. Jsou známy případy, kdy žena, která je donucena si dítě nechat, své dítě týrá. Vyplyne to z otevřeného odmítnutí dítěte. To žije v těžké deprivaci i v domácím prostředí a jsou známy i případy, kdy dítě následkem týrání umírá.¹⁴¹

V České republice byla provedena 30 let trvající studie, která zkoumala osudy dětí narozených nechtěně. Jednalo se o ženy, které dvakrát žádaly o interrupci, a nebyla jim povolena. Vývoj těchto nechtěných dětí byl srovnáván s dětmi žen, které byly těhotenstvím zaskočeny, ale o potratu neuvažovaly. Tyto studie prokázaly, že nechtěné děti ve většině případů mají nižší sociální a psychickou prosperitu, což se projevuje v jejich prožívání života, které je méně šťastné a spokojené. U školních dětí bylo prokázáno, že byly častěji nemocné, měly horší školní výkon, byly méně oblíbené nejen u rodičů, ale i učitelů a spolužáků. V rané dospělosti pak častěji měly problém nejen s alkoholem a drogami, ale i s kriminalitou. Také v pracovní sféře měly značné problémy jak společenské, tak i s nadřízenými, se kterými vytvářely konflikty, měly málo přátel i problémy v partnerských vztazích. Stejný problém byl zaznamenán i v jejich třiceti letech, tedy v dospělosti.¹⁴² To tedy znamená: „*Ačkoliv uvedená studie ukázala, že tzv. biologický start do života (porodní váha, délka, porodní komplikace) byl*

¹⁴⁰ Srov. HAŠKOVCOVÁ, Helena. Lékařská etika, s. 124

¹⁴¹ Srov. BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci, s. 56

¹⁴² Srov. DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, s. 147–148

u chtěných a nechtěných dětí stejný, okolnost že matka dítě nechtěla a že se k němu pravděpodobně chovala zvláštním způsobem, který nezasvěcené okolí nezaznamenalo jako postoj vysloveně negativní, vedl ve svých konečných důsledcích ke zhoršené životní prosperitě dítěte. Jde o velmi jemný psychologický problém, který je označován jako psychická subdeprivace. Tento pojem znamená, že matka v důsledku přetrvávajícího negativního postoje vůči dítěti i po jeho narození není plně schopna vědomě či nevědomě naplňovat nezákladnější potřeby, které jsou důležité pro další psychosociální vývoj dítěte. Psychické strádání dítěte není sice masivní a navenek nápadné, leč promítá se nepříznivě do jeho společenských, erotických a sexuálních vztahů, ba nepochybně i do rodičovských postojů k vlastním dětem. Psychická subdeprivace, stejně jako klasická deprivace, má tendenci přenášet se z generace na generaci.“¹⁴³ Aby se těmto případům předcházelo, jsou v mezinárodním rozsahu přijata tato doporučení:

1. Právo ženy se bez nátlaku rozhodnout, zda chce mít dítě či nikoliv. Všeobecně neplatí, že každá žena touží po dítěti a že mateřská láska naskočí po narození dítěte. Mnoho výzkumů u některých žen prokázalo, že si neumí těhotenství představit a samotné dítě v nich vzbuzuje nepříjemné pocity, v některých případech dokonce odpor, úděs a hluboký vnitřní neklid.
2. Právo ženy mít dítě s partnerem, který zajistí nejen jí a dítě, ale dokáže si rodinu udržet a bude mít dobré otcovské postoje. Pokud žena nechtěně otěhotní s partnerem, který v ní nevzbuzuje dostatečné jistoty pro budoucí založení rodiny, může o potratu uvažovat. Může jít i o příliš mladou dívku, která ještě na mateřství není zralá.
3. Právo ženy určit si čas svého těhotenství, aby vyhovovalo jak jí, tak především jejímu budoucímu dítěti. Ještě za doby trvání interrupčních komisí ženy nejčastěji žádaly o potrat z důvodu špatného načasování. Tento důvod však často pro komisi nebyl natolik závažný, aby potrat schválila. I přesto, že ženy prohlašovaly, že si dítě přejí a do budoucna si život bez něho nedovedou představit, nebyl to pro komisi dosti vážný důvod pro schválení. Proto ženám nezbylo nic jiného, než dítě donosit a porodit. To v mnoha případech vedlo k zatvrzení ženy proti dítěti a vedlo to k již výše popsanému problému nechtěného dítěte.¹⁴⁴

¹⁴³ DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, s. 148

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, s. 148–149

Situace nechtěných dětí je v dnešní době stejně závažná jako dříve. Dnes žena již nepotřebuje schválit potrat komisí, ale bohužel často pod nátlakem okolí potrat zavrhne. Ať už ji k tomu nutí manžel, rodiče nebo kdokoliv jiný. Je spousta žen, které nejsou mateřsky založené a po dítěti nijak zvlášť netouží. Ať už je jim dvacet nebo třicet let. Může se stát, že postupem času svůj názor změní. Dnešní věda zaznamenala již v asistované reprodukci značné pokroky a i ženy na hranici čtyřicítky mají možnost mít děti. Samy si musí zvážit, zda v tomto věku ještě péči o dítě zvládnou. Jedno je jisté, pokud ženu někdo donutí ke změně názoru na potrat, nemusí to být vždy dobrým řešením. Žena by měla mít možnost se svobodně rozhodnout, zda už je na dítě zralá a zda ho svobodně přijme. Je to ona, která všechno musí ustát a dítěti předat to nejlepší.

13. Postabortivní syndrom

Psychické nebo psychosomatické následky po potratu se mohou označovat jako postabortivní syndrom. Jsou jím ohroženy nejen ženy, které potrat podstoupily, ale také muži nebo i lékaři. Jedná se o komplexní problém v složité situaci.¹⁴⁵ Tento syndrom se vyskytuje nejen u žen po umělém potratu, ale i po samovolném. Stále však není uznán odborníky jako nemoc a to především z důvodu, že každá žena interrupci prožívá jinak, zažívá jiné stavy, vyhledává jiný druh pomoci. Proto není možné všechny projevy prokázat jako příznak PAS. Protože jsou u různých žen proměnlivé, není možné je shrnout pod jednu diagnózu. Dalším významným důvodem je malý počet žen, u kterých se PAS dá prokázat. Ovšem řada odborníků se shoduje, že PAS může být nebezpečný a může výrazně ovlivnit život ženy. Koho PAS především ohrožuje? Podle praxe odborníků zejména mladé ženy, ženy, které podstoupily potrat v pokročilém těhotenství nebo ženy, které již dítě mají. Zde se to přičítá především předešlým zkušenostem s dítětem a těšení se na další. To je dělá zranitelnějšími a citlivějšími. Častěji se také PAS projevuje u žen, které jsou do potratu donucené okolím, a není to jejich vlastní rozhodnutí. Stejně tak bude náchylnější žena, která je odpůrkyní potratů a přesto potrat podstoupí.¹⁴⁶

Příznaky PAS jsou různé a také trvají různě dlouhou dobu. Mezi nejčastější, a zřejmě i nejpochoptitelnější, patří smutek a pocit viny.¹⁴⁷ K dalším projevům patří deprese, sebevražedné myšlenky, zvýšená konzumace alkoholu nebo návykových látek, poruchy sociálního chování, nadměrná touha znovu otěhotnět, strach z neplodnosti, poruchy příjmu potravy, zhoršené chování k vlastním dětem. Také se často pozoruje výroční syndrom. Tedy zhoršené stavy v den potratu nebo v předpokládaný den porodu.¹⁴⁸ Často je pak přepadají myšlenky na život s dítětem, jaké by bylo a jak by mohly být šťastné, rozruší je pohled na dětskou hračku nebo šťastnou maminku s kočárkem. Tento pocit se ještě umocňuje u žen, které potrat nepodstoupily dobrovolně, protože svůj smutek dávají za vinu okolí, které je k tomuto kroku donutilo. Po této zkušenosti se pak

¹⁴⁵ Srov. Proč pláčeš Miriam, s. 9

¹⁴⁶ Srov. OPSYCHOLOGII.CZ, Postinterrupční syndrom (12.2.2015) [2016-10-08].

<<http://www.opsychologii.cz/clanek/175-postinterrupcni-syndrom/>>.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž

¹⁴⁸ Srov. PŘÍZNAKY A PROJEVY NEMOCÍ. Postinterrupční, postabortivní syndrom PAS – příznaky, projevy, symptomy (11.3.2012) [2016-10-08]. <<http://www.priznaky-projevy.cz/psychiatrie-sexuologie/postinterrupcni-postabortivni-syndrom-pas-priznaky-projevy-symptomy>>.

často vztah nebo rodina rozpadne, protože žena není schopna se s tímto rozhodnutím smířit.¹⁴⁹

PAS má jednotlivé fáze, které se vyvíjejí postupně po potratu. První z nich je apatie, otupění nebo i popření. Postupně si žena začíná uvědomovat svou situaci, cítí smutek, nedokáže o potratu mluvit a přechází do fáze hněvu, kdy se zlobí na všechny, kteří ji potrat navrhovali nebo schvalovali. Tento hněv se může prohlubovat do zlosti až deprese a dokonce může vést i k sebezníčovajícímu chování. Žena nemusí hned páchat sebevraždu, ale může začít více pít alkohol, brát drogy nebo prášky. Dalším příznakem je odloučení se od svých dětí a rodiny, problémy s příjmem potravy, ať už přejídání nebo hladovění, anorexie. Pokud není problém včas rozpoznán, upadají ženy do hluboké deprese, která může vést až k sebevražedným sklonům a opravdu se mohou pokusit zabít. Po překonání nejhorší fáze se většina žen pokouší svou situaci přijmout a odpustit sobě i okolí a začínají opět nacházet svůj vnitřní klid a vyrovnat se svou situací.¹⁵⁰ I pro samotnou ženu může být těžké poznat příznaky PAS. Hlavním poznávacím znamením je podrážděnost ženy, ale i popírání emocí a stahování se z běžných aktivit, ale také přehnané úlekové a emoční reakce. Tento problém se může vyskytnout u žen, které prodělaly jakýkoliv druh potratu. Stejně jako u žen, které zvolily chemický potrat a samy dobrovolně spolky pilulku. To, že žena sama spolkuje pilulku a vlastně své dítě sama zabije, může zhoršit pocit viny.¹⁵¹

I když se situace může zdát jako bezvýchodná, je potřeba mít se ženou trpělivost a pokusit se jí nalézt odbornou pomoc. Žena se potřebuje ze svých pocitů vypovídat a svěřit se. Často to pro ni může být těžké se svěřit partnerovi nebo přátelům, a proto pro ni může být vhodná psychologická pomoc. Psycholog může být pro ženu ideální volbou, protože se může nejen vypovídat, ale také jí může pomoci překonat všechny fáze mnohem snadněji a lépe se vyrovnat se samotným rozhodnutím podstoupit potrat.¹⁵² S trochu jiným návodem na vyrovnání se s PAS přichází Hnutí pro život ve své publikaci: *Proč pláčeš Miriam?* Toto hnutí přináší šest základních bodů, které mají ženě pomoci s uzdravením se po potratu.

¹⁴⁹ Srov. OPSYCHOLOGII.CZ, Postinterrupční syndrom (12.2.2015) [2016-10-08]. <<http://www.opsychologii.cz/clanek/175-postinterrupcni-syndrom/>>.

¹⁵⁰ Srov. PŘÍZNAKY A PROJEVY NEMOCÍ. Postinterrupční, postabortivní syndrom PAS – příznaky, projevy, symptomy (11.3.2012) [2016-10-08]. <<http://www.priznaky-projevy.cz/psychiatrie-sexuologie/postinterrupcni-postabortivni-syndrom-pas-priznaky-projevy-symptomy>>.

¹⁵¹ Srov. KATOLICKÝ TÝDENÍK. Utrpení postabortivního syndromu (13.3.2013) [2016-10-08]. <<http://www.katyd.cz/clanky/utrpeni-postabortivniho-syndromu.html>>.

¹⁵² Srov. OPSYCHOLOGII.CZ, Postinterrupční syndrom (12.2.2015) [2016-10-08]. <<http://www.opsychologii.cz/clanek/175-postinterrupcni-syndrom/>>.

1. Žena by si měla uvědomit celé trauma a vrátit se na začátek, vnímat své pocity, pracovat s nimi, zacházet s odmítnutím a prožít celý počátek rozhodování i problému znovu.
2. Dále je potřeba se naučit nové způsoby chování a myšlení, které zahrnují umění prosadit se, pojmenování svých citů, pokusit se získat svou rodičovskou roli a pokusit se zlepšit metody komunikace.
3. Získání nového úsudku, snaha pochopit vznik psychologických konfliktů, zjištění jakými obrannými mechanismy na ně žena reaguje a pokusit se sledovat citové a myšlenkové pochody, utřídit je a snažit se odstranit zmatek.
4. Vyrovnání se se smutkem, nepřipouštět si myšlenky, co by kdyby a prožít všechny emoce, které doprovází smutek, od oplakávání ztraceného dítěte, ze kterého mohl vyrůst člověk, ale i jeho případných nenarozených dětí. Žena by se měla oprostít od toho, co by mohlo být, kdyby nepodstoupila potrat.
5. Obnovení vztahů, navazování nových vztahů, znovu si uvědomit co od života čeká samotná žena a co od ní očekávají druzí. Je také nutné projít nepříjemným procesem smíření a odpuštění sobě i okolí.
6. Předejít opakování situace, uvědomění si problému a za pomoci víry v Boha věřit, že pomůže původní vnitřní chápání přepracovat a změnit budoucí osud ženy a nového dítěte.¹⁵³

Psychické problémy a nemoci je ještě stále obtížné diagnostikovat a léčit. Každý člověk je jiný a na různé situace reaguje jinak. A nemusí to být ani tak závažné rozhodnutí, jako je potrat. Pro některé je velkým problémem i malá autonehoda, pro někoho je to prostě maličkost, a pokud se nikomu nic nestalo, není důvod se tím trápit. I následky potratu mohou na různé ženy působit rozdílně. Jedna se s tím vyrovná s naprostou samozřejmostí, pro jinou je to takový zásah do života a její psychiky, že se z toho nemusí vzpamatovat celý život. Obzvláště, jedná-li se o citlivější ženu, která je do potratu donucena. Problémem je i samotné okolí ženy, které ji často nedokáže podržet a nepomůže ji najít odbornou pomoc. Návod, který poskytuje Hnutí pro život je jistě dobrý pro věřící ženy, ale i zde je potřeba nezapomínat na odbornou pomoc. Žena si musí všemi fázemi projít sama a v nejtěžší fázi ji může pomoci jak psycholog, tak i samotná víra. Náboženství je ve společnosti pevným prvkem, který zde přežívá řadu let. I když se mnoho mladých lidí nehlásí k žádné víře, může ženám po potratu víra pomoci.

¹⁵³ Srov. Proč pláčeš Miriam, s. 74–75

Víra v transcendentno, tedy že nás může něco přesahovat a vše může mít smysl, je jedním z argumentů, proč se v nelehké životní situaci pokusit najít pomoc nejen odbornou, ale i náboženskou. Část žen, které jsou psychicky odolnější, se dokáže se svou situací vyrovnat snadno, ale psychicky slabší nebo labilnější ženy mohou mít problém. Podle mého názoru by si již před samotným potratem měla žena najít někoho, kdo jí po něm bude oporou. Může to být partner, matka, kamarádka nebo i kolegyně, od které může čerpat vnitřní sílu a klid. Je ale potřeba, aby to byl někdo, kdo ženu dobře zná a včas dokáže poznat psychické problémy spojené s PAS. Pokud se podaří najít včas odbornou pomoc, může to celý proces po potratu značně ulehčit. Jestli se žena dokáže vyrovnat s potratem, ale stále jí chybí rozehřešení nebo uklidnění, může ji pomoci i skupinová terapie, kde zjistí, že se svými pocity není sama nebo obrácení se k víře. Snaha usmířit se s Bohem a žádat i jeho o odpuštění pro ni může být rozehřešením a objevením nové cesty životem.

Nejjednodušší se může zdát proces PAS u ženy, která se rozhodla jít na potrat dobrovolně. To do jisté míry platí, ale i ona může trpět výčitkami a depresemi. Mohlo to být spontánní rozhodnutí a teprve po čase si mohla uvědomit, že by to dítě asi zvládla. Naopak nejhorší bude proces u žen, které byly donuceny jít na potrat, nebo prožily samovolný nebo zamlklý potrat. Především u těchto žen, které prožily samovolný nebo zamlklý potrat, může být víra východiskem, protože mohou začít věřit, že to mělo smysl a Bůh to tak chtěl. Často mohou být následky PAS mnohem horší u žen, které prožily samovolný nebo zamlklý potrat opakovaně. Tyto ženy jsou mnohem náchylnější k depresím a problémům vycházející z PAS.

14. Potrat v jiných státech

V této kapitole se zaměřím na potrat v jiných státech. Vybrala jsem sousední i další zajímavé země. Potrat je stále živě diskutovaným tématem v Polsku, ale také v Itálii, kde je ještě více odpůrců než v Polsku. Naopak benevolentnější legislativa je v Německu, Norsku i USA. Asi nejvíce diskutabilní je potrat právě v USA, kde se může provést i po dvacátém týdnu těhotenství. Po dlouhou dobu byl potrat nezákonný také v Irsku. Ale v květnovém referendu si Irsko odhlasovalo zrušení zákazu potratu a začne se tak připravovat zákon na schválení potratu. Ze zemí Evropské unie tak jediná Malta striktně potraty zakazuje. Finanční náklady na potrat se v jednotlivých státech výrazně liší. Většina zemí má nastaveny vysoké částky, takže nejlevněji ze všech vybraných zemí vychází potrat v České republice. Názory, podmínky i možnosti se v jednotlivých zemích výrazně liší.

14.1. Potrat v Polsku

Ve více křesťansky založeném Polsku je potrat stále více diskutovaným tématem. Jejich zákon o interrupcích patří k těm nejprísnejším v Evropě. V poslední době dokonce chtěli schválit zákon o úplném zákazu interrupce. Tento zákon rozlítl spoustu žen, které proti tomuto zákonu demonstrovaly. Zákon na základě protestů schválen nebyl. V Polsku tak platí původní zákon, který umožňuje potrat pouze ve třech případech. Jedním z nich je zdravotní postižení dítěte, druhým je zdravotní riziko pro ženu a třetím je těhotenství z důvodu znásilnění nebo incestu. Interrupce může být provedena do 25. týdne těhotenství. Zákon trestá především lékaře, kterým v případě porušení hrozí dva roky vězení. Nový zákon měl povolit interrupci pouze v případě zdravotního rizika ženy a trest by byl zvýšen a pět let.¹⁵⁴ V Polsku je tak potrat velmi diskrétní záležitostí a je možné si ho objednat i po telefonu. Cena za chemický potrat je 800 zlatých (asi 4810 Kč¹⁵⁵). Za chirurgický se cena výrazně liší od 1500 do 2000 zlotých (v přepočtu 9018 až 12 024 Kč)¹⁵⁶

¹⁵⁴ Srov. LIDOVKY.CZ, V Polsku zuří bitva o potraty. Vláda chce úplný zákaz, žene lidi do ulic. (7.4.2016) [2016-10-06]. <http://www.lidovky.cz/v-polsku-zuri-bitva-o-potraty-vlada-chce-uplny-zakaz-zene-lidi-do-ulic-12x-/zpravy-svet.aspx?c=A160407_170347_In_zahranici_msl>.

¹⁵⁵ Kurz ČNB byl ke dni 13.6.2018: 1zł = 6,012 Kč <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

¹⁵⁶ Srov. GŁOS WIELKOPOLSKI, Aborcja w Polsce? Bez problemu, (8.7.2011) [2016-11-06]. <<http://www.gloswielkopolski.pl/arttykul/424287,aborcja-w-polsce-bez-problemu,id,t.html>>.

14.2. Potrat v Německu

V Německu je potrat stejně kontroverzním tématem jako v České republice. Potraty jsou zde povoleny do dvanáctého týdne od početí. Pro potrat byl měl stačit pouze souhlas ženy, ale vyžaduje se konzultace s lékařem a potvrzení od poradny, kde svou situaci žena konzultovala. Potrat je možné, stejně jako v České republice podstoupit také na základě spáchaného kriminálního činu (např. znásilnění) nebo ze zdravotních důvodů.¹⁵⁷ Náklady na potrat jsou v Německu od 200 do 570 € (v přepočtu asi 5142 až 14 655 Kč¹⁵⁸). V některých případech si žena může požádat o různé příspěvky. Pokud žena podstoupí potrat z lékařských nebo kriminálních důvodů, je potrat hrazen v plné výši státem.¹⁵⁹

14.3. Potrat v Itálii

V Itálii je potrat legální, ale lékaři se ho bojí provádět. Většina z nich našla mezeru v zákoně a odmítají potrat provést. Pro ženy je tak obtížné sehnat kliniku a lékaře, který potrat provede. V zákoně je ustanoveno, že lékař může z morálních nebo náboženských důvodů potrat odmítnout, pokud se prohlásí za odpůrce potratů. Itálie, která je ovlivněna vlivem Vatikánu, je nábožensky zaměřená a odpůrce potratů tak podporují.¹⁶⁰ Ceny potratu se pohybují od 1000 až 1300 euro (v přepočtu se jedná o vysokou částku od 25 710 do 33 423 Kč¹⁶¹).¹⁶²

14.4. Potrat ve Velké Británii

V Anglii je potrat legální a provádí se pouze na žádost ženy. Do Anglie jezdí pro potrat mnoho žen z Irska. Potrat v Anglii vyjde od 400 do 1500 liber (přibližně 11 659 až 43 721 Kč¹⁶³).¹⁶⁴ Velkým problémem Anglie je také potrat na základě pohlaví. Tato

¹⁵⁷ Srov. PROFAMILIA.DE, Schwangerschaftsabbruch ("Abtreibung"), [2016-10-06]. <<https://www.profamilia.de/erwachsene/schwangerschaftsabbruch.html>>.

¹⁵⁸ Kurz ČNB byl ke dni 13.6.2018: 1€ = 25,71 Kč <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

¹⁵⁹ Srov. PROFAMILIA.DE, Die Kosten eines Schwangerschaftsabbruchs, [2016-10-06]. <<https://www.profamilia.de/erwachsene/schwangerschaftsabbruch.html>>.

¹⁶⁰ Srov. LIBERTIES.EU, Zastrásování lékařů zastávajících volbu omezuje přístup k potratům v Itálii, (4.5.2016) [2016-10-22]. <<http://www.liberties.eu/cz/news/rada-evropy-odsuzuje-italii-pro-obtznost-dosahnuti-potratu>>.

¹⁶¹ Kurz ČNB byl ke dni 13.6.2018: 1€ = 25,71 Kč <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

¹⁶² Srov. DONNAGLAMOUR, Quanto costa abortire in Italia, 2015 [2016-10-06]. <<http://www.donnaglamour.it/quanto-costa-abortire-in-italia/guide/>>.

¹⁶³ Kurz ČNB byl ke dni 13.6.2018: 1£ = 29,147 Kč <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

¹⁶⁴ Srov. ČESKÝ ROZHLAS, Tisíce žen z Irské republiky a Severního Irska jezdí do Anglie kvůli potratům (16.12.2015) [2016-11-06]. <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/tisice-zen-z-irske-republiky-a-severniho-irska-jezdi-do-anglie-kvuli-potratum--1564825>.

kauza proběhla v mnoha médiích, kdy čekají ženy jiné pohlaví dítěte než by chtěly, takže raději podstoupí potrat. Jednou z možností, jak tomuto fenoménu předejít, je nesdělovat rodičům pohlaví dítěte.¹⁶⁵

14.5. Potrat v Irsku

V Irsku byl až do roku 2013 jakýkoliv druh potratu ilegální a to i v případě ohrožení života matky. Právě v roce 2013 byl schválen první zákon, který umožňuje potrat v případě ohrožení života ženy.¹⁶⁶ V Irsku byla velice populární tzv. potratová turistika, kdy irské ženy mířily za potratem do Velké Británie. Odhady mluví až o třech tisících žen ročně. Pozvolné uvolňování zákonů vyústilo zasedáním zvláštního parlamentního výboru, který doporučil zrušit osmý dodatek ústavy o potratech, protože je nevyhovující. Díky tomu svolalo Irsko na 25.5.2018 referendum, ve kterém se má rozhodnout o potratech. Už před samotným referendem se k povolení potratů přiklápělo 56 % Irů.¹⁶⁷ V referendu si nakonec 66,4 % zúčastněných voličů odhlasovalo zrušení potratů. Menšinová vláda chce zákon prosadit do konce roku.¹⁶⁸

14.6. Potrat na Maltě

Malta je aktuálně jediným státem Evropské unie, který zakazuje potrat. Podle dostupných zdrojů není ženám umožněn potrat v žádných případech, ani pokud těhotenství ohrožuje život ženy. Zákon je tak striktní, že při provedeném potratu pošle do vězení jak člověka, který jí podal jakékoliv látky, léky nebo způsobil ženě násilí. Je odsouzen k trestu odnětí svobody od 18 měsíců do 3 let. Stejný trest je uvalen i na ženu, která si potrat obstarala sama. Potrat nechtějí vykonávat ani sami lékaři, těm hrozí, při provedení potratu, trest odnětí svobody od 18 měsíců do 4 let a navíc ještě trvalý zákaz vykonávat své povolání. Jedinou známou výjimkou jsou případy, kdy je žena ve vážném zdravotním stavu a nepřežila by těhotenství ani ona ani dítě. Pokud v tomto případě provede lékař potrat, jedná pod tzv. zásadou dvojího efektu, což znamená

¹⁶⁵ Srov. NOVINKY.CZ, Britští lékaři prováděli potraty vyžádané kvůli pohlaví plodu. (23.2.2012) [2016-10-05]. <<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/260007-britsti-lekari-provadeli-potratty-vyzadane-kvuli-pohlavi-plodu.html>>.

¹⁶⁶ Srov. IDNES.CZ, Irští poslanci schválili vůbec první zákon částečně umožňující potraty, (12.7.2013) [2016-11-09]. <http://zpravy.idnes.cz/v-irsku-schvalili-potratty-dck-zahranicni.aspx?c=A130712_063250_zahranicni_wlk>.

¹⁶⁷ Srov. ČESKÁ TELEVIZE, Irové v květnovém referendu rozhodnou, zda povolí potraty. (30.1.2018) [2016-06-02]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2376697-povoli-irsko-potratty-katolicka-zeme-diskutuje-o-zmene-ustavy>>.

¹⁶⁸ Srov. ČESKÁ TELEVIZE, Zrušení zákazu potratů podpořily dvě třetiny Irů, potvrdila volební komise. (26.5.2018) [2016-06-02]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2490634-dve-tretiny-iru-hlasovaly-podle-odhadu-pro-zruseni-zakazu-potrattu>>.

nepřímé zabíjení.¹⁶⁹ Díky přísnému zákonu i náboženské tradici nebude potrat ještě dlouho na Maltě možný. Mnoho žen tak každoročně cestuje do Velké Británie, Itálie, Německa, Belgie a dalších zemích, aby podstoupily potrat. Podle statistik vyplývá, že Malt'ané vyhledávají potraty stejně, jako ostatní evropské státy.¹⁷⁰

14.7. Potrat v Norsku

Norské ženy mají, stejně jako v České republice, možnost volby a do dvanáctého týdne ukončit těhotenství. Nepotřebují ani doporučení svého gynekologa, ale mohou jít rovnou do nemocnice, kde chce žena potrat podstoupit. Podle dostupných informací je potrat zdarma, ale za podmínky, že má žena norské občanství.¹⁷¹

14.8. Potrat v USA

V Americe se počet potratů spíše snižuje. Potrat je ve většině liberálních států legální a v některých případech dokonce i v pozdním těhotenství. Žena může o potrat požádat i ve 24. týdnu těhotenství. Ovšem počet takto pozdních potratů je nízký. Potrat je stále diskutovaným tématem.¹⁷² Ve volebním období nového prezidenta se diskuze ještě více vyostřila. Donald Trump se veřejně vyjádřil k zakázání potratů a dokonce trestání žen, pokud potrat podstoupí. Jeho volební tým později tento výrok upravil. Trump schvaluje potrat jen v případě znásilnění, incestu, nebo pokud by těhotenství ohrožovalo život matky. Hillary Clintonová stojí na druhé straně a hájí svobodnou volbu. Dokonce by nebyla proti interrupci po 20. týdnu těhotenství.¹⁷³ Po volbách, ve kterých zvítězil Trump, podepsal dekret týkající se potratů. Jedná se o dokument, na základě kterého se USA může rozhodnou finančně podporovat zahraniční nebo mezinárodní organizace podle toho, jak se stavějí k potratům.¹⁷⁴ Cena za potrat se pohybuje od 300 do 3275

¹⁶⁹ Srov. INDEPENDENT, Malta now only EU country without life-saving abortion law (14.6.2013) [2018-06-02]. <<http://www.independent.com.mt/articles/2013-07-14/news/malta-now-only-eu-country-without-life-saving-abortion-law-2068054030/>>.

¹⁷⁰ Srov. INDEPENDENT, 300 to 400 Maltese women go abroad for an abortion each year - AD chairperson (4.2.2018) [2018-06-02]. <<http://www.independent.com.mt/articles/2018-02-04/local-news/300-to-400-Maltese-women-go-abroad-for-an-abortion-each-year-AD-chairperson-6736184440/>>.

¹⁷¹ Srov. HELSENORGE.NO, Til deg som vurderer abort. [2016-11-06]. <<https://helsenorge.no/sex-og-samliv/abort/>>.

¹⁷² Srov. CNN, A visual guide: Abortion in America. (27.6.2016) [2016-11-06].

<<http://edition.cnn.com/2016/06/27/health/abortion-in-america-charts-and-graphs-trnd/>>.

¹⁷³ Srov. ČESKÁ TELEVIZE, Clintonová vs. Trump: Co říkají na držení zbraní, potraty či přistěhovalce? (18.10.2016) [2016-11-06].

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1938520-clintonova-vs-trump-co-rikaji-na-drzeni-zbrani-potraty-ci-pristehovalce/>>.

¹⁷⁴ Srov. RESPEKT, Trumpův protipotratový dekret ohrozí zdraví statisíců lidí, nejen žen (23.1.2017) [2018-06-02]. <<https://www.respekt.cz/politika/trumpuv-protipotratovy-dekret-ohrozi-zdravi-statisicu-lidi-nejen-zen/>>.

dolarů (v přepočtu od 6557 do 71 578 Kč¹⁷⁵) v závislosti na době trvání těhotenství. Potratová pilulka stojí 605 dolarů (v přepočtu 13 223 Kč) Ceny potratů se mohou lišit podle jednotlivých států.¹⁷⁶

14.9. Potrat a Evropská unie

Všechny členské státy by měly přijímat nařízení Evropské unie. Ta zatím jednotné stanovisko k potratům nevydala a tak má každý stát právo si legislativně ošetřit potraty sám. Mezi základní priority však patří zpřístupnění zdravotnické péče všem a také snaha rozšiřovat dostupnost služeb v oblasti plánovaného rodičovství, a tím předcházet potratům. Pokud stát umožňuje potrat, je nutné zajistit, aby byl pro ženu co nejbezpečnější.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Kurz ČNB byl ke dni 13.6.2018: 1\$ = 21,856 Kč <<http://www.cnb.cz/cs/index.html>>.

¹⁷⁶ Srov. CLEAR HEALTH COSTS, how much does an abortion cost? Well, from \$0 to \$3,275 (19.4.2019) [2016-11-06].

¹⁷⁷ Srov. EVROPSKÁ KOMISE, Komise reaguje na evropskou občanskou iniciativu „Jeden z nás“ (28.5.2014) [2016-11-07]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-608_cs.htm>.

15. Výzkum

Do své diplomové práce jsem se rozhodla začlenit také malý výzkum u žen, které se rozhodly podstoupit potrat. Jelikož se jedná o citlivé téma, rozhodla jsem se pro anonymní internetový dotazník. Malý počet odpovědí je spíše pro dokreslení názoru a zkušeností žen s potratem, než pro všeobecně platné názory. Dá se však říci, že i malý vzorek žen může vykreslit názory společnosti. Dotazník byl publikován přes sociální síť. V příloze č. 4 jsem uvedla strukturu dotazníku s jednotlivými otázkami. Pod každou otázkou jsou také odpovědi deseti žen, které se v dotazníku více rozepsaly.

Kvalitativní výzkum jsem si vybrala, protože doplní mou teoretickou práci. Jsou v ní zkoumány jednotlivé zkušenosti žen, které by se při kvantitativním výzkumu nedaly tak dobře vyhodnotit.¹⁷⁸ Pro sběr dat jsem si vybrala strukturovaný dotazník. U sociologického výzkumu je to stále nejčastější metoda. Písemná forma se lépe vyhodnocuje a v kyberprostoru nejsou takové zábrany, jako při osobním rozhovoru.¹⁷⁹ Jako výzkumnou otázku jsem si určila: *Jaké jsou osobní zkušenosti žen s potratem?* Do mého výzkumu se zapojilo celkem šestnáct žen z České republiky a Slovenska. Jako metodu zkoumání jsem si vybrala případovou studii, která byla zaměřena pouze na ženy, které podstoupily potrat.¹⁸⁰

V první otázce jsem se zaměřila na samotný důvod, proč se žena rozhodla jít na potrat. Nejčastější odpovědi jsou stejné, jako důvody, které jsem uváděla výše. Především mladý věk, nepřipravenost ženy, nechtěné těhotenství, otec dítěte ho nechtěl nebo špatná finanční situace. Ve druhé otázce jsem se zaměřila na psychické následky pro ženy. Překvapivě většina žen odpověděla, že to na nich žádné psychické následky nezanechalo. U několika odpovědí byla následkem především vina, pokud již žena jedno dítě měla. Pokud by nešla na potrat, mohl mít její první potomek sourozence. Třetí otázka se zaměřila na pohled s odstupem času, a jestli by žena své rozhodnutí změnila. Drtivá většina žen odpověděla, že ani s odstupem času by své rozhodnutí nezměnila. U těchto žen je vidět, že potrat byl opravdu promyšleným a svobodným rozhodnutím v nelehké situaci. Potrat pro ně mohl být také jedinou možností, jak získat kariéru, dostupné zázemí, ale i rozvahu a vyzrálost. Mnoho žen si sebekriticky uvědomuje, že ani v pětadvaceti letech by nezvládly mít dítě. Dříve měla každá žena

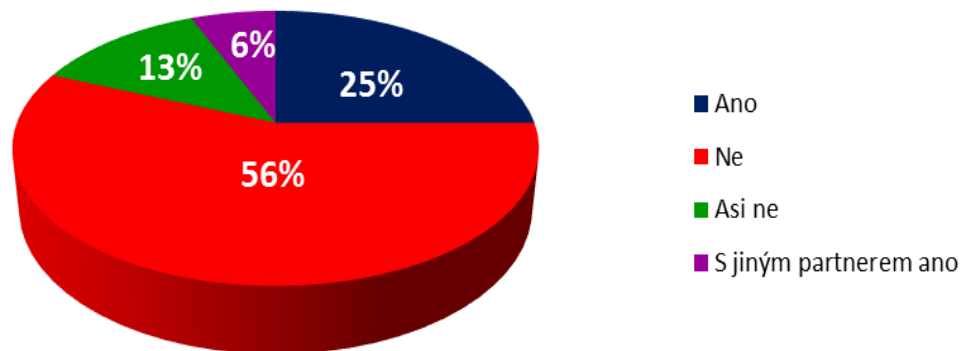
¹⁷⁸ Srov. STRAUSS, Anselm L. a Juliet M. CORBIN. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999, s. 11

¹⁷⁹ Srov. REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009, s. 118–119

¹⁸⁰ Srov. HENDL, Jan. Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha: Karolinum, 1997, s. 38–42

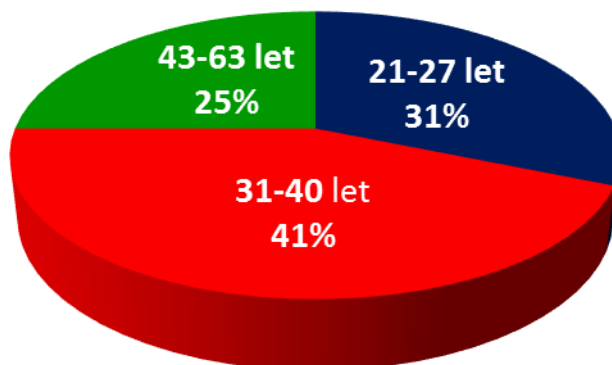
dítě do dvaceti let, dnes je průměrný věk prvorodiček přes 30 let. Je to dáno nejen rychlou a moderní dobou, která klade i na ženy větší nároky, ale také spoustou možností, které nabízí cestování i studium. Pokud chce žena studovat vysokou školu a začít si budovat kariéru, jen stěží stihne otěhotnět do třiceti let. 25 % z dotazovaných žen odpovědělo, že by své rozhodnutí změnilo. Může to vyplývat z donucení jít na potrat okolím, ale i rozvahou, kterou žena získává s odstupem let. Ve dvaceti to pro ni mohlo být tím nejlepším rozhodnutím, ale ve 40 už to vidí jinak a třeba by i to dítě zvládla. 6 % dotazovaných by své rozhodnutí změnilo, pokud by dítě čekalo s jiným partnerem. I to bude z části znakem nevyzrálosti. V grafu jsem zaznamenala všechny odpovědi.

Graf 1 k otázce č. 3: Změnila byste s odstupem času své rozhodnutí?

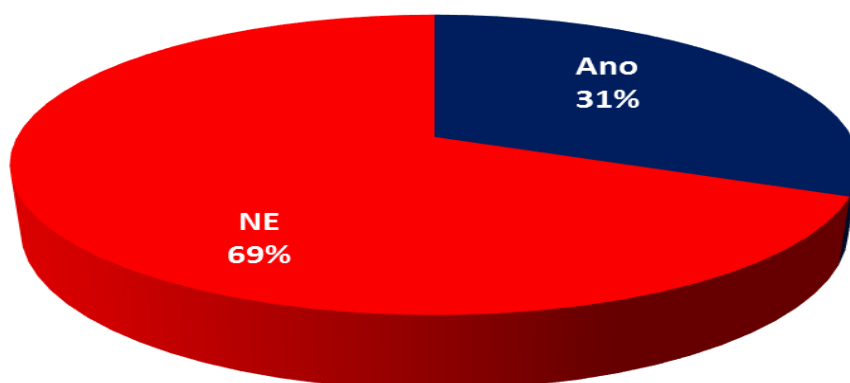
Ve čtvrté otázce jsem se dotazovala, zda by žena podstoupila potrat znovu a za jakých podmínek. Většina žen opět odpověděla, že ano. Důvody byly různé. Jedním z nich byla genetická vada plodu, zdravotní komplikace, sociální důvody. Některé ženy by však již potrat znovu nepodstoupily, což vyplývá z postupujícího věku ženy. V páté otázce jsem se zajímala o aktuální věk žen a v poslední otázce, zda je žena věřící. Odpovědi jsem zaznamenala do následujících grafů. Samotný věk žen, které odpovídaly na otázky, jsem rozdělila do 3 základních kategorií, které bychom mohli považovat za mladé ženy, ženy v produktivním věku a ženy starší.

Graf 2 k otázce č. 5: Kolik Vám je let?

Věkové složení žen odpovídajících na dotazník bylo různé. Nejvíce žen bylo ve věku 31–40 let. Dá se předpokládat, že většina z nich byla na potratu již v mladém věku. Vyplývá to i z odpovědí, kdy velmi častým důvodem bylo mládí nebo nedostatečná zajištěnost. Stejně tak i mladé dívky ze skupiny 21–27 let byly na potratu spíše v mladším věku. Nejčastěji by se tak dalo říci, a zřejmě to platí v celé společnosti, že potrat podstupují mladé, nezajištěné ženy, které mají strach z budoucnosti s dítětem a také ze „zkažení si života“. Druhou značnou skupinou jsou starší ženy, které již mají děti nebo se na dítě cítí už staré. I pro ně je potrat řešením těžké životní situace. Dnešní moderní medicína již umí asistovanou reprodukci oplodnit ženy i po čtyřicítce. Ve světě jsou známy případy, kdy dítě porodila žena v šedesáti nebo dokonce i sedmdesáti letech. Tento extrémní pokrok je podle mého názoru daleko za hranicí přijatelného mateřství. Nejen, že žena bude mít problém se zvládnutím dítěte, ale navíc je v tomto věku častější riziko úmrtí, takže se nemusí dožít ani jeho puberty. Z dítěte se pak stane sirotek, který skončí buď u příbuzných, kteří ale třeba ani další dítě nechtějí, anebo v dětském domově. Moderní medicína umí pomoci mladým ženám i ženám okolo čtyřiceti let, které chtějí dítě a přirozenou cestou ho mít nemohou.

Graf 3 k otázce č. 6: Jste věřící?

Z výzkumu vyplývá, že ženy v různém věku podstoupily potrat a nezanechalo to na nich výraznější psychické následky a dokonce by potrat podstoupily znovu. Na vině je jistě spousta faktorů, ale mnoho žen považuje potrat jako možnost pro bezvýchodnou situaci. Pokud žena již dítě má a další nechce, nebo je na něj nepřipravená, lze tyto důvody pro potrat chápat. Stejně tak u žen, které děti nechtějí a nemají k nim potřebný vztah nebo jim selhala antikoncepce a na dítě se ještě necítí, se dá potrat považovat za východisko. Některé ženy, jak vyplynulo i z výsledku dotazníku, neměly s potratem sebemenší problém a klidně by ho podstoupily znovu. Jiné by ho nepodstoupily vůbec a další jen v případě zdravotních komplikací. Výsledky jsou pro mě do jisté míry překvapující. Podle některých dostupných názorů a stejně tak i v mé práci, se předpokládá, že potrat zanechá výrazné psychické následky. V mém výzkumu se sice jedná o malý vzorek žen, ale většina z nich žádnými psychickými problémy netrpí. Nejvíce asi naši společnost ovlivňuje Hnutí pro life, které se k potratům celkem pravidelně vyjadřuje v médiích a snaží se prosadit právo na život za každou cenu. Pokud si ale většina žen potrat pořádně promyslí a jsou ochotny ho za tuto cenu podstoupit, je to jejich právo a jak se s tím vyrovnají po morální nebo psychické stránce je pouze na nich.

Závěr

Ve své práci jsem se snažila zdůvodnit potrat z racionálního hlediska a doplnit ho o názory, které převládají v naší společnosti. Potrat je, a do budoucna zřejmě i bude, stále aktuálním a diskutabilním tématem. Dnešní generace žen, které se dostávají do produktivního věku, už zná všechny možné metody antikoncepce a počet potratů se tak postupně snižuje. Ve srovnání s rokem 1989 se počet potratů snížil téměř o 82 %. V minulosti nebyla ve velké míře dostupná spolehlivá antikoncepce, která by zabránila početí. Církev stále neuznává používání antikoncepce v manželství. A to především z toho důvodu, že by antikoncepce mohla zapříčinit nevěru. Dalším důvodem je možná ztráta úcty k ženě. Náboženství je u nás sice v úpadku, ale přesto je neodmyslitelné při vývoji naší společnosti. Snaha církve zabránit potratům se zatím nedaří a dá se říci, že se ani politická strana KDU-ČSL se nesnaží nějak zásadně změnu prosadit. I když v naší společnosti by tato snaha zřejmě neprošla, stejně jako v Polsku, kde se nedávno snažili potrat zakázat. Mnoho lidí proti této novele protestovalo a nakonec nebyla schválena. Názory na potraty v jiných státech jsem uvedla ve 14. kapitole, kde jsem vybrala nejzajímavější státy a jejich zákony. Podklady jsem čerpala především ze zahraničních serverů, protože u nás zatím není toto téma nějak výrazněji zpracováno.

Základní a velice problematickou otázkou je vznik lidské osoby neboli spor o status embrya. Toto téma je stále aktuální a otevřené, protože ani nejmodernější vědecké technologie a postupy nejsou schopny odpovědět na otázku, kdy začíná lidský život. Do vzniku lidského života stále nikdo nevidí. Podle jednoho názoru začíná lidský život spojením vajíček a spermií. Pokud bychom přijali tento názor, je problémem samovolný potrat nebo mimoděložní těhotenství. Jestliže by byl zárodek již osobou, byla by spousta zemřelých osob, které by bylo nutno pohřbívat. Problémem může být potrat v prvních týdnech těhotenství, kdy žena ani nemusí zjistit, že je těhotná. Opačným může být názor, že lidskou osobou se člověk stává až okamžikem porodu. To by pak znamenalo možnost provést potrat i pár dní před porodem a stále by to bylo bráno jako potrat. Pro mě nejrozměšším argumentem je neurologický, kdy určení lidské osoby prokáže EEG a mozková aktivita plodu, kterou je možné měřit ve 24. až 27. týdnu. Pokud EEG prokáže mozkovou aktivitu plodu, můžeme začít mluvit o lidské osobě.

Potratem, jeho zdůvodněním a také legislativou v České republice jsem se zabývala v 5. kapitole. V této kapitole se také věnuji samovolnému a zamlklému potratu, který je, na rozdíl od umělého, přirozený a není možné předem určit, jestli nastane. K

problematicke potratu se veřejně vyjadřuje Hnutí pro život, které se snaží vycházet z křesťanského pohledu a neschvalovat potrat za žádných okolností. Opačné stanovisko přináší hnutí pro volbu, které zastává svobodu volby a ženino právo se rozhodnout, zda chce potrat podstoupit. Problematikou prvního hnutí je manipulace s informacemi a nucení žen si nechtěné dítě nechat. Druhé hnutí respektuje zákon a názor společnosti. Snaha nutit ženu proti jejímu přesvědčení nepřinese nic dobrého. Zvláště pokud je žena těhotná po znásilnění nebo čeká dítě s vážnou genetickou vadou. V těchto případech by se měla žena sama svobodně rozhodnout, zda následky tohoto činu ponese po zbytek života nebo se dokáže postarat o handicapované dítě, které bude vždycky potřebovat její péči.

Pokud se žena nechá přemluvit k těhotenství a dítě si ponechá proti vlastní vůli, může to vést k problému nechtěných dětí. U těchto dětí je situace velice komplikovaná a nedá se předpovědět. Podle výzkumu však mnoho nechtěných dětí má sociální a kriminální problémy. Může to být především snahou vynutit si lásku a pozornost, protože ji žena není schopna dítěti dát. Je potřeba snížit počet nechtěných dětí a především pomoci ženám v jejich nelehké situaci. Dřívější komise, před které ženy předstupovaly při žádosti o potrat, mnoho potratů zamítlo jako bezdůvodné, a proto se narodilo hodně nechtěných dětí. Jistě, v některých případech mohla komise ženě pomoci, když si sama nebyla jistá nebo ji nutilo okolí, ale ponižující vysvětlování důvodů mělo spíše opačný důsledek. Komise byly zrušeny, antikoncepce se zlepšila a potraty postupně ubývají. Možnost volby určit si, kdy chce mít žena dítě je asi tou nejdůležitější v životě. Ovšem zachraňovat nechtěné těhotenství potratem je špatné. Dnešní rodinná a sexuální výchova mnohé zlepšila a již mladé dívky používají antikoncepci a tím zodpovědně přistupují k životu. Antikoncepce by se neměla považovat za úplně špatnou. Sice zabrání vzniku mnoha životů, ale dost z nich dokáže také zachránit a předejít nechtěným dětem. Ve své práci jsem uvedla také další důvody, proč se žena může rozhodnout pro potrat. Může se jednat o finanční, kdy žena nemá potřebné zázemí a bojí si dítě ponechat. V tomto případě by měl více pomoci stát, ideálně formou sociálního zázemí a vyššími finančními příspěvky pro matky samoživitelky. V těchto problémech se většinou ocitají ženy, které otěhotní nechtěně nebo je partner opustí v průběhu těhotenství. V případech, kdy žena nemá jistotu v ničem, se často uchýlí k těžkému rozhodnutí podstoupit potrat. V mnoha případech otěhotní ženy v příliš mladém věku, kdy se na dítě necítí připravené a jsou si vědomy, že by ho nezvládly. Právě těmto těhotenstvím by se mělo předcházet spolehlivou a

dostupnou antikoncepcí. Zásadním důvodem, proč žena nemusí chtít dítě je tzv. nemateřskost. Žena může žít naplněný a šťastný život i bez dítěte a neměla by se nechat do těhotenství vmanipulovat. V dnešní moderní době existují i ženy, které mají jiné životní priority než je dítě a přesto mohou být šťastné.

Psychickým problémem, který však ještě není uznán za lékařskou diagnózu, je postabortivní syndrom. Jedná se o soubor příznaků, především psychických, vznikajících po prodělaném potratu. Nemusí se jednat pouze o umělý potrat, ale i samovolný. Žena trpí ztrátou dítěte, což může vést k depresi a sebezničujícímu chování. Lékaři tento problém neakceptují, protože každá žena může mít různé symptomy. Ale i přesto je potřeba těmto ženám poskytnout potřebnou péči a podporu. Ať už byl jejich důvod pro potrat jakýkoliv, neznamená to, že se kvůli tomu musí trápit. Pokud by se tomu medicína více věnovala, mohla by hodně ženám pomoci překonat těžké období po potratu.

Do své práce jsem zakomponovala také malý výzkum pro dokreslení. Jsem si vědoma malého počtu respondentů, proto nepovažuji výsledky výzkumu za směrodatné. Snažila jsem se doplnit důvody žen pro potrat i jejich následky. Věková skupina byla různá, stejně tak i důvody, proč potrat podstoupily. Pro mě bylo překvapivé, že většina žen neměla žádné psychické následky. Při zkoumání tohoto problému se totiž velice často objevují články Hnutí pro život, které vnucují představu, že každá žena má psychické následky. Jistě to u některých žen platí, ale u žen, které se svobodně rozhodly potrat podstoupit, nikdo je do toho nenutil a berou to jako jediné východisko ze složité situace, nemusí být natolik dramatické.

Velice zajímavým tématem se pro mě také stal pohled na potrat v jiných státech. Tam, kde je potrat povolen, se může provést, stejně jako v České republice, do 12. týdne těhotenství. Výjimkou je USA, kde jsou známy případy potratu i po 20. týdnu těhotenství. U nás se provádí potrat maximálně do 24. týdne a to pouze tehdy, je-li zjištěna závažná genetická vada. Asi nejhorší situace s potraty je v Itálii, která vystupuje jako svobodná země, která potraty sice nezakazuje, ale zároveň, pod vlivem Vatikánu, je lékaři nechtějí provádět. V Irsku, kde byl potrat po dlouhá léta zakázán, se po nedávném referendu situace změnila. Většina byla pro legalizaci potratu a díky tomu se začne chystat i nový zákon. Podle směrnic Evropské unie by měly mít ženy, ve všech členských státech stejné právo. To zatím u potratů neplatí, protože EU nevydala jasné stanovisko k této problematice.

Od začátku jsem se snažila k tomuto tématu přistupovat nezaujatě. Ovšem i tak jsem k tématu přistupovala s určitým předporozuměním a na potrat jsem měla svůj, spíše kladný, názor. Při kritickém prostudování celkové problematiky tohoto tématu jsem došla k mírné změně názoru. Svoboda volby je v dnešní době velice důležitá a každá žena by měla mít možnost se rozhodnout, jak se svým životem naloží. Naopak by se mělo předcházet potratu u žen, které ho podstupují opakovaně a nemají k němu vážný důvod. Podle mě je velmi rozdílná situace, kdy žena zvolí potrat po znásilnění, selhání antikoncepce nebo při zdravotních problémech a situace, kdy žena bere potrat jako antikoncepční metodu. V těchto případech by měl zákon zasáhnout např. kurzy sexuální výchovy nebo nařízeným užíváním antikoncepce. U žen, které jsou ve finančně tíživé situaci, by stát mohl finančně přispívat na antikoncepční metody.

Zodpovězení otázky morálnosti potratu je velice komplikované. Za určitých okolností se dá potrat pochopit a možná i morálně akceptovat, ale v některých případech je to hazard se životem. Především u žen, které se snaží vyvolat si potrat samy, nebo jej opakovaně podstupují několikrát do roka. Každý operační zákrok je zásahem do zdraví člověka a může zanechat vážné následky.

Na samotnou otázku vzniku lidského života se snaží přijít odborníci z celého světa, ale na přesné definici se neshodnou. Biologie se zabývá především fyzickými projevy života, ale již neřeší, kdy začíná život lidské osoby. Teologie naopak nemá přesně daný čas a nemůže tedy s jistotou určit, kdy začíná život lidské osoby. Přesto náboženské texty určují za vznik lidské osoby již samotné početí. Základní otázka kdy začíná lidský život zřejmě s přesností a shodou všech oborů nebude zodpovězena nikdy. Proto ani z morálního hlediska nebudeme schopni dát přesnou odpověď, zda je potrat v některých případech morální. Má práce se pokusila najít základní názory na vnímání potratu z různých pohledů. Z pohledu etiky by se mohl potrat považovat za akceptovatelný jen ve výjimečných případech, jako je incest nebo vážné genetické vady plodu.

Seznam použitých zkratk

atd.	A tak dále
ČNB	Česká národní banka
EEG	Elektroencefalografie
IPPF	International Planned Parenthood Federation
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie - Československá strana lidová
např.	Například
ODS	Občanská demokratická strana
PAS	Postabortivní syndrom
Srov.	Srovnej
tzv.	Takzvaný / takzvaná / takzvaně
ÚVN	Ústředí vojenská nemocnice

Seznam literatury

- ALCORN, Randy C. Proč chránit nenarozený život: péče o nenarozené děti a jejich matky. 1. vyd. Přeložil Alena ŠVECOVÁ. Praha: Návrat domů, c2011, 141 s.
- BAHOUNEK, Jiří et al. Čtyři pohledy na interrupci. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. 105 s.
- BINDER, Tomáš. Porodnictví. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2011, 297 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze.
- BOHATOVÁ, Milena. Potrat ano-ne, aneb, Na pokraji života. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 101 s. Strom života.
- Čekala jsem miminko, --ale už tu není: [příběhy o ztrátě dítěte v těhotenství]. Praha: Toplil, 2014, 207 s., [8]. s. obr. příl.
- DUDOVÁ, Radka. Interrupce v České republice: zápas o ženská těla. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2012, 177 s.
- DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, 245 s., [8]. s. barev. fot.
- GEORGE, Robert P. a Christopher TOLLEFSEN. Embryo: obrana lidského života. Unhošť: Lepanto, 2011, 191 s.
- HÁJEK, Zdeněk, Evžen ČECH a Karel MARŠÁL. Porodnictví. 3., zcela přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2014, xxiii, 538 s.
- HAŠKOVCOVÁ, Helena. Lékařská etika. 3., rozš. vyd. Praha: Galén, 2002, 272 s.
- HENDL, Jan. Úvod do kvalitativního výzkumu. Praha: Karolinum, 1997, 243 s.
- JANEBOVÁ, Radka. Sociální problémy z aspektu gender. Hradec Králové: Gaudemus, 2006, 106 s. Texty k sociální práci
- Katechismus katolické církve. Přeložil Josef KOLÁČEK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, 793 s.
- KLIMEŠ, Jeroným. Křesťanství, vztahy a sex: na útěku od sebe k tobě a od tebe k sobě. Praha: Novela bohemia, 2016, 270 s.
- Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008, 534 s.
- KOŘENEK, Josef. Lékařská etika. Vyd. 2., přeprac. a dopl. Praha: Triton, 2004, 234 s.
- KUDELA, Milan a kol. Základy gynekologie a porodnictví pro posluchače lékařské fakulty. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 273 s. Učebnice.

- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Děti, rodina a stres. 1. vyd. Praha: Galén, 1994, 214 s.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. Jak a proč nás trápí děti. Vyd. 1. Praha: Grada, 1997, 187 s.
- MUNZAROVÁ, Marta. Zdravotnická etika od A do Z. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 153 s. Avicenum.
- NOSEK, Bedřich a Pavla DAMOHORSKÁ. Židovské tradice a zvyky. Vydání druhé, upravené a doplněné. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2016, 258 s.
- PAFKO, Pavel. Medicínmani a ti druzí. Praha: Lidové noviny, 2004, 199 s.
- PETŘÍČKOVÁ, Renata. Jsem těhotná, NE nemocná!: rady, které vám jinde neprozradí. Praha: IFP Publishing, 2016, 311 s.
- Proč pláčeš, Miriam: utrpení žen po potratu : "postabortivní syndrom": informace lékařů o psychických následcích potratu a svědectví postižených žen ; z německého originálu přeložila Kateřina Ucháčová. Vyd. 1. Praha: Hnutí Pro život ČR, 2000, 134 s.
- PTÁČEK, Radek a kol. Etika a komunikace v medicíně. Praha: Grada, ©2011. 528 s. Edice celoživotního vzdělávání ČLK.
- REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009, 184 s.
- ROTTER, Hans. Důstojnost lidského života: [základní otázky lékařské etiky]. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1999, 107 s.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet M. CORBIN. Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie. Boskovice: Albert, 1999, 196 s.
- ŠIMEK, Jiří. Lékařská etika. Praha: Grada Publishing, 2015, 222 stran.
- THOMASMA, David C. a Thomasine Kimbrough KUSHNER. Od narození do smrti: etické problémy v lékařství. Praha: Mladá fronta, 2000, 389 s.
- VÁCHA, Marek Orko, Radana KÖNIGOVÁ a Miloš MAUER. Základy moderní lékařské etiky. Praha: Portál, 2012, 302 s.

Internetové zdroje

BIOETIKA V LÉKARENSTVÍ, Článek z Časopisu českých lékárníků (3/2013) : Mifepriston [2016-10-07]. <<http://bioetika-v-lekarenstvi.webnode.cz/mifepriston-ru-486/>>.

CLEAR HEALTH COSTS, how much does an abortion cost? Well, from \$0 to \$3,275 (19.4.2019) [2016-11-06].

<<https://clearhealthcosts.com/blog/2014/06/much-abortion-cost-draft-theresas/>>.

CNN, A visual guide: Abortion in America. (27.6.2016) [2016-11-06].

<<http://edition.cnn.com/2016/06/27/health/abortion-in-america-charts-and-graphs-trnd/>>.

ČESKÁ TELEVIZE, Clintonová vs. Trump: Co říkají na držení zbraní, potraty či přistěhovalce? (18.10.2016) [2016-11-06].

<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1938520-clintonova-vs-trump-co-rikaji-na-drzeni-zbrani-potrady-ci-pristehovalce>>.

ČESKÁ TELEVIZE, Irové v květnovém referendu rozhodnou, zda povolí potraty. (30.1.2018) [2016-06-02]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2376697-povolirsko-potrady-katolicka-zeme-diskutuje-o-zmene-ustavy>>.

ČESKÁ TELEVIZE, Zrušení zákazu potratů podpořily dvě třetiny Irů, potvrdila volební komise. (26.5.2018) [2016-06-02]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2490634-dve-tretiny-iru-hlasovaly-podle-odhadu-pro-zruseni-zakazu-potrady>>.

ČESKÝ ROZHLAS, Tisíce žen z Irské republiky a Severního Irska jezdí do Anglie kvůli potratům (16.12.2015) [2016-11-06].

<http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/tisice-zen-z-irske-republiky-a-severniho-irska-jezdi-do-anglie-kvuli-potratum--1564825>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 4. Porodnost [2016-10-22].

<<https://www.czso.cz/documents/10180/32853359/1300691604.pdf>>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Vybrané demografické údaje v České republice [2017-03.08]. <https://www.czso.cz/documents/10180/32955062/32018116_0101.pdf>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka České republiky 2017 [2018-06-01]. <<https://www.czso.cz/documents/10180/67309422/32019817.pdf>>.

DONNAGLAMOUR, Quanto costa abortire in Italia, 2015 [2016-10-06].

<<http://www.donnaglamour.it/quanto-costa-abortire-in-italia/guide/>>.

DONUM VITAE, 2. Je mravně nezávadná diagnóza před narozením? [2017-03-19]. <<http://kebrle.cz/katdocs/DonumVitae.htm>>.

EVROPSKÁ KOMISE, Komise reaguje na evropskou občanskou iniciativu „Jeden z nás“ (28.5.2014) [2016-11-07]. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-608_cs.htm>.

FAKUTNÍ NEMOCNICE BRNO, Placené služby – Gynekologicko-porodnická klinika. [2016-11-5]. <<https://www.fnbrno.cz/areal-bohunice/gynekologicko-porodnicka-klinika/placene-sluzby/k1447>>.

GŁOS WIELKOPOLSKI, Aborcja w Polsce? Bez problemu, (8.7.2011) [2016-11-06]. <<http://www.gloswielkopolski.pl/artukul/424287,aborcja-w-polsce-bez-problemu,id,t.html>>.

HÄRING, Bernard. Frei in Christus–Moraltheologie für Praxis des christlichen Lebens, Band III, 21–129. Freiburg–Basel–Wien 1981 [2016-11-06]. <<http://ktf.cuni.cz/~ovecka/2008-9/Bioetika/Haering-Bioetika.doc>>.

HNUTÍ PRO ŽIVOT ČR, Informační oběžník Hnutí Pro život ČR. [online]. [2013-06-02]. <https://hnutiprozivot.cz/download/obeznik/obeznik-2014_04.pdf>.

HNUTÍ PRO ŽIVOT. Nesoudíme. Pomáháme. [2017-03-19]. <<http://hnutiprozivot.cz/nesoudime-pomahame>>.

HELSENORGE.NO, Til deg som vurderer abort. [2016-11-06]. <<https://helsenorge.no/sex-og-samliv/abort>>.

HUMANAE VITAE, Vážné důsledky umělých metod regulace plodnosti [2017-03-19]. <<http://www.kebrle.cz/katdocs/HumanaeVitae.htm>>.

IDNES.CZ, Lidovecký návrh: Potrat jen s podpisem otce (10.4.2008) [2016-11-07]. <http://zpravy.idnes.cz/lidovecky-navrh-potrat-jen-s-podpisem-otce-f2g-/domaci.aspx?c=A080409_213146_domaci_dp>.

IDNES.CZ, Irští poslanci schválili vůbec první zákon částečně umožňující potraty, (12.7.2013) [2016-11-09]. <http://zpravy.idnes.cz/v-irsku-schvalili-potraty-dck-/zahranicni.aspx?c=A130712_063250_zahranicni_wlk>.

INDEPENDENT, Malta now only EU country without life-saving abortion law (14.6.2013) [2018-06-02]. <<http://www.independent.com.mt/articles/2013-07-14/news/malta-now-only-eu-country-without-life-saving-abortion-law-2068054030/>>.

INDEPENDENT, 300 to 400 Maltese women go abroad for an abortion each year - AD chairperson (4.2.2018) [2018-06-02]. <<http://www.independent.com.mt/articles/2018->

02-04/local-news/300-to-400-Maltese-women-go-abroad-for-an-abortion-each-year-AD-chairperson-6736184440>.

INTERUPCE.INFO, Kdy provádět přerušení těhotenství? [2016-11-05].

<<http://interupce.info/miniinterupce-jak-probiha-cena>>.

KATOLICKÝ TÝDENÍK. Utrpení postabortivního syndromu (13.3.2013) [2016-10-08]. <<http://www.katyd.cz/clanky/utrpeni-postabortivniho-syndromu.html>>.

LEVRET, Interrupce-stále aktuální problém (03/2004) [2016-11-05].

<<https://www.levret.cz/publikace/casopisy/mb/2004-3/?pdf=148>>.

LIBERTIES.EU, Zastrasování lékařů zastávajících volbu omezuje přístup k potratům v Itálii, (4.5.2016) [2016-10-22]. <<http://www.liberties.eu/cz/news/rada-evropy-odsuzuje-italii-pro-obtiznost-dosahnuti-potratu>>.

LIDOVKY.CZ, V Polsku zuří bitva o potraty. Vláda chce úplný zákaz, žene lidi do ulic. (7.4.2016) [2016-10-06]. <http://www.lidovky.cz/v-polsku-zuri-bitva-o-potraty-vlada-chce-uplny-zakaz-zene-lidi-do-ulic-12x-/zpravy-svet.aspx?c=A160407_170347_ln_zahranici_msl>.

NOVINKY.CZ, Britští lékaři prováděli potraty vyžádané kvůli pohlaví plodu.

(23.2.2012) [2016-10-05]. <<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/260007-britsti-lekari-provadeli-potraty-vyzadane-kvuli-pohlavi-plodu.html>>.

OPSYCHOLOGII.CZ, Postinterrupční syndrom (12.2.2015) [2016-10-08].

<<http://www.opsychologii.cz/clanek/175-postinterrupcni-syndrom/>>.

PORODNICKÁ A GYNEKOLOGICKÁ KLINIKA HRADEC KRÁLOVÉ, Zpoplatněné výkony – Ceník zpoplatněných výkonů. 2016 [2016-11-05].

<<https://www.fnhk.cz/fs1163/0381001.pdf>>.

PROFAMILIA.DE, Die Kosten eines Schwangerschaftsabbruchs, [2016-10-06].

<<https://www.profamilia.de/erwachsene/schwangerschaftsabbruch.html>>.

PROFAMILIA.DE, Schwangerschaftsabbruch ("Abtreibung"), [2016-10-06].

<<https://www.profamilia.de/erwachsene/schwangerschaftsabbruch.html>>.

PRO ŽENY, Bát se či nebát interrupce, [online]. (21.3.2009), [2018-06-03].

<<https://www.prozeny.cz/clanek/bat-ci-nebat-se-interrupce-26522>>.

PŘÍZNAKY A PROJEVY NEMOCÍ. Postinterrupční, postabortivní syndrom PAS – příznaky, projevy, symptomy (11.3.2012) [2016-10-08]. <<http://www.priznaky-projevy.cz/psychiatrie-sexuologie/postinterrupcni-postabortivni-syndrom-pas-priznaky-projevy-symptomy>>.

RESPEKT, Trumpův protipotratový dekret ohrozí zdraví statisiců lidí, nejen žen (23.1.2017) [2018-06-02]. <<https://www.respekt.cz/politika/trumpuv-protipotratovy-dekret-ohrozi-zdravi-statisicu-lidi-nejen-zen>>.

SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 66/1986, [2016-11-07].

<<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2191>>.

SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 285/2002, [2018-06-07].

<<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3922>>.

SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÉ REPUBLIKY, zákon 372/2011, [2016-11-07].

<<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6059>>.

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Zdravotnická ročenka České republiky (1996–2016) [2018-06-01].

<<http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013>>.

ÚVN, Ceník účtovaných zdravotních výkonů. [2016-11-05].

<https://www.uvn.cz/index.php?option=com_docman&view=document&slug=cenik-gynekologicka-klinika-3-1f-uk-a-uvn&Itemid=1172&lang=cs>.

VATICAN.VA, GAUDIUM ET SPES, [2016-03-19].

<http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_cs.html>.

VÍTKOVICKÁ NEMOCNICE, Ceník zdravotnických výkonů a služeb prováděných za úhradu 2016 [2016-11-05]. <<https://nemocnicevitkovice.agel.cz/verejnost/cenik-sluzeb/ke-stazeni/gynekologie.pdf>>.

Přílohy

Příloha 1: Hippokratova přísaha

„Přisahám při Apollonovi, bohu lékařství, při Aeskulapovi, Hygiei a Panacei i při všech bozích a bohyních a dovolávám se jejich svědectví, že podle svých sil a svědomí budu tuto přísahu a tyto závazky řádně zachovávat. Svého učitele v tomto umění budu ctít stejně jako své rodiče a vděčně mu poskytnu všechno nutné, ukáže-li se toho potřeba; také jeho potomky budu pokládat za bratry a budou-li se chtít naučit tomuto umění, vzdělám je v něm bez nároku na odměnu a jakékoliv závazky. Rovněž umožním jak svým synům a dětem svého učitele, tak žákům, kteří se slavnostně zavázali lékařskou přísahou, aby se podíleli na výuce a přednáškách i celé vědě, jinému však nikomu. Způsob svého života zasvětim podle svých sil a svědomí prospěchu nemocných a budu je chránit před každou úhonou a bezprávím. Ani prosbami se nedám pohnout k podání smrtícího léku, ani sám k tomu nedám nikdy podnět. Stejně tak neposkytnu žádné ženě prostředek k vyhnání plodu; zachovám vždy svůj život i své umění čisté a prosté každé viny. Neprovedu řez u žádného nemocného, který trpí kameny, ale odevzdám ho mužům v tomto oboru zkušeným. Ať přijdu do kteréhokoliv domu, vejdu tam jen ve snaze pomoci nemocným vyhýbaje se všemu podezření z bezpráví nebo z jakéhokoliv ublížení. Stejně tak budu vzdálen touhy po smyslových požitcích se ženami a muži, jak se svobodnými tak s otroky. Uvidím-li nebo uslyším-li při své lékařské praxi nebo v soukromém životě lidí něco, co by mělo být utajeno, pomlčím o tom a zachovám to jako tajemství.

Budu-li tuto přísahu zachovávat a řádně plnit, nechť je mi dopřáno žít navždy šťastně, požívat úcty u všech lidí a těšit se z plodů svého umění. Jestliže ji však poruším a poskvřním, staniž se mi pravý opak.“¹⁸¹

¹⁸¹ KOŘENEK, Josef. Lékařská etika. Vyd. 2., přeprac. a dopl. V Praze: Triton, 2004, s. 188

Příloha 2: Potraty, 1984–2016¹⁸²

Rok	Potraty celkem ¹⁸³	Druh potratu ¹⁸⁴			
		Umělá přerušení těhotenství		Samovolné potraty	Ostatní potraty
		celkem	ze zdravotních důvodů		
1984	96 638	79 534	15 039	17 070	34
1985	99 357	83 042	15 626	16 281	34
1986	99 452	83 564	15 029	15 873	15
1987	126 690	109 626	11 210	15 228	1 836
1988	129 349	113 730	12 042	15 450	169
1989	126 507	111 683	11 948	14 805	19
1990	126 055	111 268	11 426	14 772	15
1991	120 050	106 042	10 678	13 985	23
1992	109 281	94 180	10 313	13 401	1 700
1993	85 445	70 634	15 873	13 228	1 583
1994	67 434	54 836	13 217	11 109	1 489
1995	61 590	49 531	11 838	10 571	1 488
1996	59 962	48 086	11 036	10 296	1 580
1997	56 973	45 022	9 709	10 392	1 559
1998	55 654	42 959	8 896	11 128	1 567
1999	52 103	39 382	7 756	11 173	1 548
2000	47 370	34 623	6 472	11 300	1 447
2001	45 057	32 528	6 019	11 116	1 413
2002	43 743	31 142	5 606	11 256	1 345
2003	42 304	29 298	5 385	11 660	1 346
2004	41 324	27 574	4 597	12 402	1 348
2005	40 023	26 453	4 678	12 245	1 325
2006	39 959	25 352	4 779	13 326	1 281
2007	40 917	25 414	4 789	14 102	1 401
2008	41 446	25 760	4 569	14 273	1 413
2009	40 528	24 636	4 567	14 629	1 263
2010	39 273	23 998	4 423	13 981	1 294
2011	38 864	24 055	4 400	13 637	1 172
2012	37 733	23 032	4 488	13 515	1 186
2013	37 687	22 714	4 350	13 708	1 265
2014	36 956	21 893	4 430	13 857	1 206
2015	35 761	20 403	4 114	14 082	1 276
2016	35 921	20 406	4 228	14 212	1 303

¹⁸² Údaje jsou převzaty z tabulky z dokumentu Českého statistického úřadu, Statistická ročenka České republiky 2017 [2018-06-01]. <<https://www.czso.cz/documents/10180/67309422/32019817.pdf>>.

¹⁸³ od roku 1987 vč. mimoděložních těhotenství

¹⁸⁴ v letech 1988–1991 mimoděložní těhotenství zahrnuta do umělých přerušení těhotenství, jinak do ostatních potratů

Příloha 3: Počet umělých potratů v letech 2000–2016 podle věku žen¹⁸⁵

	-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50+	Celkem
2000	26	2918	7086	8094	6784	5072	2281	267	2	32530
2001	17	2732	6344	7877	6306	4782	2035	262	3	30358
2002	31	2685	5912	7320	6127	4666	1867	237	5	28850
2003	43	2537	5251	6860	6004	4360	1855	208	4	27122
2004	30	2417	5241	6768	6469	4462	1975	204	8	27574
2005	45	2405	4891	6218	6505	4293	1911	177	8	26453
2006	46	2269	4637	5667	6312	4302	1939	177	3	25352
2007	35	2355	4691	5445	6501	4345	1865	173	4	25414
2008	54	2415	4790	5307	6540	4644	1834	173	3	25760
2009	45	2237	4413	4937	6198	4770	1837	192	7	24636
2010	39	2002	4287	4765	5833	5066	1813	190	3	23998
2011	28	1913	4388	4750	5733	5153	1909	179	2	24055
2012	31	1703	4213	4608	5359	5071	1857	187	3	23032
2013	38	1696	4111	4642	5023	5122	1917	162	3	22714
2014	34	1472	3852	4424	4825	4937	2184	162	3	21893
2015	26	1345	3599	4119	4457	4477	2202	175	3	20403
2016	34	1266	3375	4327	4455	4430	2350	168	1	20406

¹⁸⁵ ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Zdravotnická ročenka České republiky (2000–2016) [2018-6-1]. <<http://www.uzis.cz/katalog/rocenky/zdravotnicka-rocenka-ceske-republiky-1961-az-2013>>.

Příloha 4: Dotazník s odpověďmi vybraných žen

V odpovědích k dotazníku je 10 vybraných žen, které odpovídaly na všechny otázky. Vybrané ženy jsou různého věkového složení a mají různé důvody pro své rozhodnutí. Proto jsem je vybrala jako ukázkový vzorek do své diplomové práce. Jeden dotazník byl vytvořen přes stránky www.vyplnto.cz, kde byl publikován, tam ho také ženy vyplňovaly a to bez mé propagace. Druhý dotazník byl vytvořen přes stránky www.survio.cz a byl publikován na sociální síti Facebook v různých zájmových skupinách. Do odpovědí není zasahováno, pouze jsem upravila diakritiku a případné gramatické chyby.

1. Z jakého důvodu jste se rozhodla jít na potrat

- a) Měli jsme 3 děti a manžel byl nezaměstnaný
- b) Zrovna jsem nastoupila do své první práce v životě (navíc zrovna po mateřské), partner nebyl otcem mého 1. dítěte, doma jsme vychovávali jeho dítě (1,5 roku), které měl v péči, byli jsme spolu jen rok a znamenalo by to se opět vrátit do tíživé situace.
- c) Finanční důvody
- d) Souběh nechtěného těhotenství přes antikoncepci a léčba léky, které poškozují plod
- e) Nátlak rodiny
- f) Plod s genetickou anomálií
- g) Příliš mladý věk, touha po bezstarostném životě, finanční nezajištěnost
- h) Bola som mladá a nevedla som si predstaviť život s aktuálnym partnerom
- i) Neplánované těhotenství krátce po předchozím porodu a špatná sociální situace
- j) Donucení bývalým manželem, důvody: neuživíme další dítě, nejsi zralá vychovávat dvě děti

2. Zanechal na Vás potrat psychické následky? Pokud ano, jaké to jsou?

- a) Stále si to vyčítám
- b) Mrzí mě, že můj syn mohl mít mladšího sourozence jen 4 roky od sebe (je mu 8, sourozence nemá a moc by chtěl, aby si měl s kým hrát)
- c) Ne
- d) Určitě nejistotu spočívající ve faktu, že jsem se chovala zodpovědně a správně, nechtěla jsem děti, brala pečlivě antikoncepci, a přesto k otěhotnění došlo. Cítala

jsem se podvedená. Nebylo to příjemné, ale s ohledem na možné poškození plodu to nebylo zvlášť obtížné rozhodování.

e) Úzkost, smutek, pocity viny

f) Ne

g) Výčitky svědomí

h) Nie, len je mi to ľúto

i) Ne

j) Ano. Nemohla jsem se smířit se situací, trvalo to dvacet let.

3. Změnila byste s odstupem času své rozhodnutí?

a) Asi ne

b) Pokud by byl otec zárodku někdo jiný, tak ano

c) Ne

d) Ne

e) Ano

f) Ne

g) Nevím, asi ne

h) Ano

i) Ne

j) Ano

4. Podstoupila byste potrat znovu? Pokud ano, tak za jakých podmínek?

a) Už ne

b) Ne, dnes bych si dítě nechala

c) Bez zázemí a partnera bych dítě nechtěla. Zůstat s dítětem sama je peklo, vidím to všude kolem sebe. Nedá se sehnat práce, teda dá, ale tak maximálně uklízečka.

Částečné úvazky nereálné a žít ze sociálních dávek... no to není nic pro mě.

d) Spíše ano, s rizikem poškození plodu zcela jistě, každopádně v co nejranějším stadiu těhotenství.

e) Ne

f) Ano, ze stejného důvodu – dítě postižené

g) V tomto věku už ne, to bych musela být v opravdu těžké a obtížně řešitelné životní situaci

h) Nie

i) Ano

j) Pouze ze zdravotních důvodů

5. Kolik je Vám let

a)36

b)27

c)33

d)49

e)63

f) 37

g)23

h)37

i) 45

j) 40

6. Jste věřící?

a)Ne

b)Ne

c)Ne

d)Ano

e)Ne

f) Ne

g)Ne

h)Ano

i) Ne

j) Ne